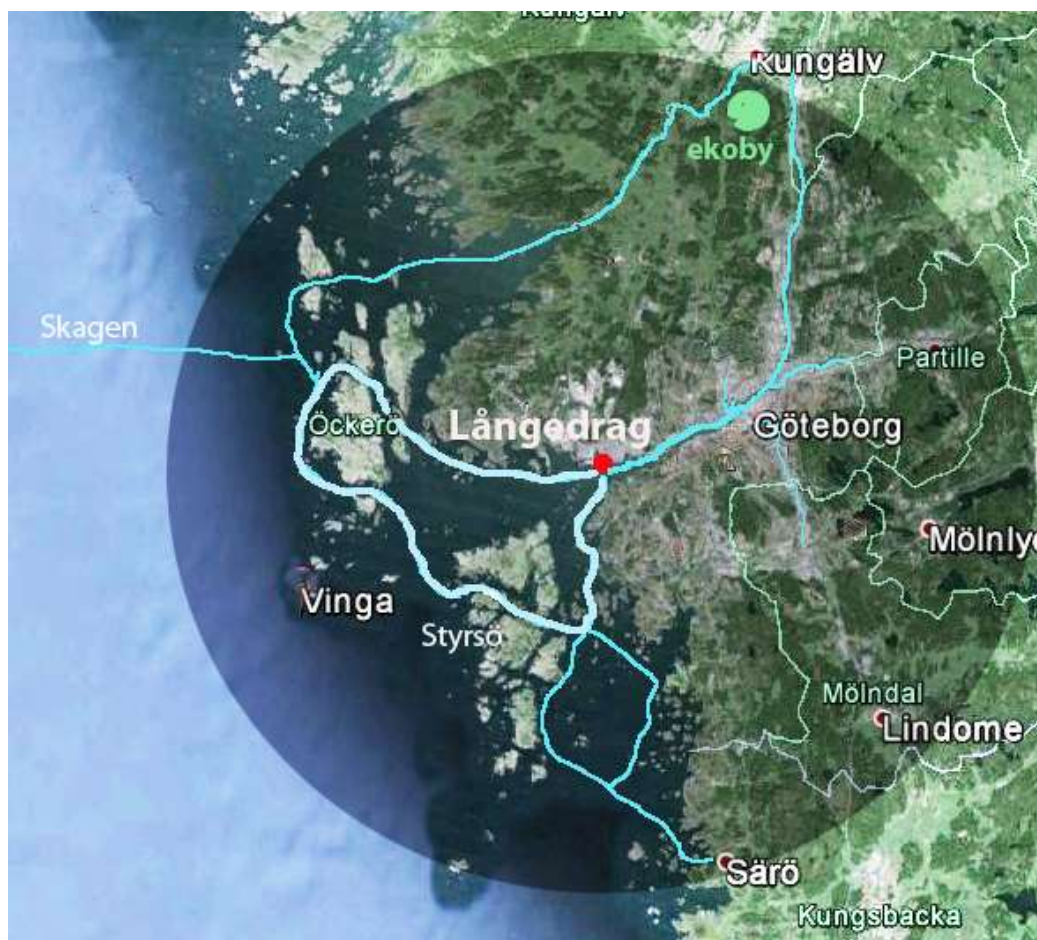

BYGGA STAD MED SKÄRGÅRD, EN UTMANING!

GÖTEBORG MED LÅNGEDRAG I ORIGO OCH EN LÖNSAM CENTRAL FÄRJELINJE ANPASSAD FÖR SKÄRGÅRDSBEFOLKNINGEN OCH KRYSSNINGSFARTYGENS PASSAGERARE MED KOMPLETTERANDE LINJE

DET KAN VARA RÄTT ATT SE LÅNGEDRAG SOM EN DEL I EN HELHET

Stadsbyggnadskontoret Att. Byggnadsnämndens ledamöter
Inför planbesked gällande flerbostadshus på fastighet i Älvsborg
Byggnadsnämndens diarienummer 0713/14 våren 2016
synpunkter och

ETT FÖRSLAG TILL PROCESS ATT BEGRUNDA

SAMT

EN KORT SAMMANSTÄLLNING AV UTREDNINGAR OCH RAPPORTER
SOM TAGITS FRAM UNDER MEDVERKAN AV MEDBORGARKRAFTEN
SEDAN ARBETET PÅBÖRJADES MED ÖVERSIKTSPLAN FÖR GÖTEBORG,
DETALJERAD FÖR SALTHOLMEN - LÅNGEDRAG

HAMNBILDER

Alla är intresserade av att värna den marina miljön!

VAD?

En utvecklad marin miljö som gör området levande och tillgängligt för alla göteborgare och turister.

HUR?

Men vem ska finansiera den eftersträvade miljön?

Synpunkt från

SDN Västra Göteborg

Det är viktigt att se över och tillvarata tidigare genomförda dialoger och medborgarinitiativ.

KONSEKVENSER

Målen uppfylls inte. Politikerna avslår när **HUR**-frågan inte är löst.

DET KAN VARA RÄTT ATT SE LÅNGEDRAG SOM EN DEL I EN HELHET.

SÖKA INNOVATIVA LÖSNINGAR OCH FRAMKOMLIGA VÄGAR FÖR ATT NÅ MÅLEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

LÅNGEDRAG REGIONENS SMÅBÅTSCENTRUM	sid 04
BAKGRUNDSMATERIAL INFÖR PROCESSEN	sid 05
NR 1 DÅ NIMBY NU YIMBY DÅ VINNARE NU VINNARE	sid 05
NR 2 STUDIECIRKELRAPPORT	sid 07
NR 3 FÖRENINGEN TALATTAGATANS BYGGEMENSKAP	sid 08
NR 4 TILLKOMMANDE SYNPUNKTER FRÅN GRANNAR	sid 09
NR 5 FÖRETRÄDARE FÖR ETT STORT ANTAL BOENDE I OMRÅDET	sid 10
PROCESSEN	sid 11
UTVECKLINGSEXEMPEL VALDA UR HELHETEN	sid 12
VERKSAMHETER INOM MEDVERKANDE OMRÅDEN	sid 13
NR 6 KRYSSNINGSFARTYGEN	sid 14
NR 7 FRAMTIDEN UR PROJEKT STENSTADEN MINNEN 2016	sid 17
NR 8 ÖVERSIKTSPLAN FÖR GÖTEBORG, SALTHOLMEN – LÅNGEDRAG	sid 18
NR 9 RAPPORT 1 SALTHOLMEN – LÅNGEDRAG	sid 18
NR 10 LÅNGEDRAGSBILDERNA	sid 18
NR 11 FÄRJETRAFIKBILDERNA	sid 19
NR 12 CENTRAL HASSP I FRAMTIDEN	sid 19
NR 13 MODELLBYGGE AV JUBILEUMSPARKEN I FRIHAMNEN	sid 20
NR 14 FRAMTIDENS BOSTÄDER	sid 21
NR 15 FRAMTIDENS BOSTÄDER PÅ VATTNET	sid 22
NR 16 OSCAR II FORT	sid 23
NR 17 UR SDN VÄSTRA GÖTEBORG:S SYNPUNKTER	sid 24
NR 18 ÖVRIGA RAPPORTER OCH UTREDNINGAR	sid 24

BEGÄRAN OM BESKED	sid 25

BILAGOR

NR 1 STUDIECIRKEL: LÅNGEDRAGS HAMN DELRAPPORT NR 1	sid 26
NR 2 LÅNGEDRAGSBILDERNA	sid 40
NR 3 FÄRJETRAFIKBILDERNA	sid 60
NR 4 RAPPORT 1 SALTHOLMEN – LÅNGEDRAG	sid 78
NR 5 MODELLBYGGE AV JUBILEUMSPARKEN	sid 87

LÅNGEDRAG REGIONENS SMÅBÅTSCENTRUM

ÄR EN DEL I HELHETEN!

FÖRR

Skutskär, Vässingsö, Saltholmen och Aspholmen är öar i Göteborgs skärgård.

NU

Fastighet för maritima ändamål i strategiskt läge får annan användning?

MÖRKRET

De små stadsdelarnas stad blir nu en konventionell tät blandstad, som ersätter särarten såväl i förorter som utmed kusten. Ljusa öppna gårdar blir mörka schakt. Gröna lungor bebyggs. Brist på arbete skapar terror. Ytor för marina ändamål försvinner. Älven och båtlivet, stadens pulsåder och kitt, minimeras. Skärgårdstrafiken, fiskerinäringen och småbåtslivet försummas. Utsikter skärmas. Kryssningsfartygen uteblir. Allt ska gå snabbare och ingen hinner söka ljuset i mörkret.

GRYNING

Det höjs röster för en mer varierad arkitektur, ett större hänsynstagande till de sociala ämnena och ett större medborgardeltagande. Bygg- o bogemenskaper ger förutsättningar för ett mera varierat utbud. Nya kulturer stimulerar. Innovationer och nya livsstilar ser dagens ljus. Framtidens bostadsvanor börjar utvecklas. Sjöräddningen är livaktig. Landräddningen har fått liv.

LJUSET

Kartan ovan med Långedrag i mittpunkten visar att öarna vattnet och kusten dominerar och är en mycket stor tillgång. Vi ser ljuset i mörkret och Skagens ljus.

VAD

Målet är ett redskap som möjliggör hållbar samhällsutveckling = HASSP (Krav stark Medborgarkraft.)

HUR

Åtskilligt bakgrundsmaterial har tagits fram gällande Långedrag. En god början på vägen mot målet. Problem finns överallt. När ett löses skapas andra, såvida man inte skapar en process som ser till helheten, där konsekvenserna av varje åtgärd synliggörs. Allmänna tävlingar där alla parametrar nagelfars kan leda till ett brett medborgarengagemang och god medborgaranda samt till HASSP. Tävlingsområdet bör inte begränsas till Långedrag. Då först finns det möjligheter att se vilken typ av markanvändning som är mest lämpad för tomter inom hamnområdet.

KONSEKVENSER

Det borde finnas möjligheter att kunna få pröva på medborgarbudget. Innovativa lösningar kan förväntas framträda avseende såväl skärgårdstrafiken, bilparkeringen, småbåtshamnarna, holistiska mötesplatser, boendet, turistnäringen, kryssningsfartygen, färjorna och småbåtarna som leder till målet **HASSP**. Processen kommer också att vara intressant för både **Mistra Urban Futures** och det nystartade **Centrum för Boendets Arkitektur** på Chalmers, som söker kontakt med bland annat medborgarna. Som del i ett processkonstverk blir processen även intressant för **kulturen**. Idén att stärka säkerheten ombord på kryssningsbåtarna genom att kräva "följebåtar" skapar behov av **ekonomiska lösningar** som stimulerar metoden och Göteborg. Nya typer av **miljövänliga** stadsbåtar, kommer att få stor betydelse för framtidens hamnverksamhet i Långedrag. Inspirerade av processen kommer organisationer att kunna söka forskningsmedel som säkrar breddning och kontinuitet av processen. Idén att starta ett Landräddningssällskap som finansieras på samma sätt som Sjöräddningssällskapet kan förhoppningsvis förverkligas och eliminera prekariatet. Hållbart!

BAKGRUNDSMATERIAL INFÖR PROCESSEN

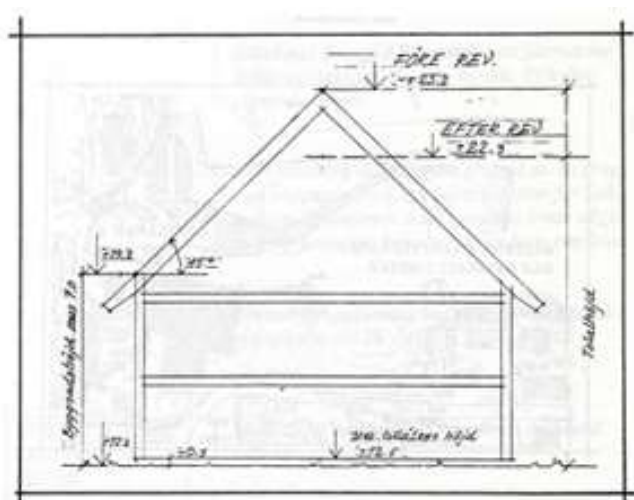
OGH EVENTULL MEDBORGARBUDGET OGH TÄVLING OM DISPOSITION AV HAMNEN

NR 1 DÅ NIMBY NU YIMBY. DÅ VINNARE NU VINNARE

DÅ HITTA SAKFEL OGH VINNA!

Aktuell fastighet var på 90-talet tänkt att bebyggas med bostäder.

Grannarna klagade ogg ett flertal omarbetningar utfördes. Det blev utställning ogg planhandlingar för antagande. Plötsligt lades hela projektet ned. Varför?

ANTAGANDE HANDLING
REVTAKNOCK CA 3 METER

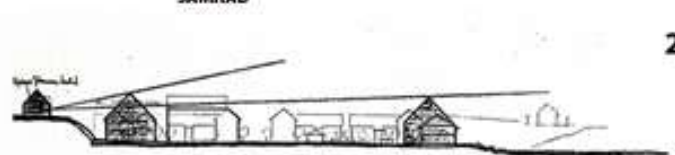
PEJLINGSGATAN 1993-94

SAMRÅD 1992-08-10

1

2

SEKTION 1-2 ANTAGANDE

UR UTSIKTSUTREDNING SOM JAG UTFÖRDE VISADE ANNAT ÄN VAD SOM UTLOVATS

ANTAGANDEHANDLING 1993-06-15

Stadsbyggnadskontoret hade lovat för mycket.

De hade inte kontrollerat hushöjderna.

Byggnadsnämnden tvingades lägga ned projektet.

NU HITTA MÖJLIGHETER OCH VINNA!

Det höjs röster för en mer varierad arkitektur, ett större hänsynstagande till de sociala ämnena och ett större medborgardeltagande. Bygg- o bogemenskaper ger förutsättningar för ett mera varierat utbud. Nya kulturer stimulerar. Innovationer och nya livsstilar ser dagens ljus. Framtidens bostadsvanor börjar utvecklas. Sjöräddningen är livaktig. Medborgarkraften kan få växa!

Alla är intresserade av att värna den marina miljön!

En utvecklad marin miljö önskas, som gör området levande och tillgängligt för befolkningen.

Politiker i byggnadsnämnden har skrivit motion om det.

SDN Västra Göteborg är positiva.

Grannarna framför en begäran om det.

Göteborgarna lät förslaget Friluftsparadiset vinna på Nya Varvet dag 1998.

Hur går vi tillväga?

Kanada har tillämpat medborgarbudget med framgång. Det provas nu inom Västra Hisingen. SDN Västra Göteborg skulle kunna följa efter. Med hjälp av en sådan skulle medborgarna med hjälp av verksamheterna i Långedrag och stadsdelsinvånarna kunna finna finansiärer sponsorer och donatorer och använda metoder som Crowdfunding så att som en bygg- och bogemenskap inför Göteborg 400 år kan visa upp det Långedrag som är till för alla.

En av SDN Västra Göteborg:s synpunkter är: "det är viktigt att se över och tillvarata tidigare genomförda dialoger och medborgarinitiativ."

Därför bifogas bilagorna!

Därför föreslås att en process startas!

Därför föreslår vi medborgarbudget!

Förklaring:– Medborgarbudget är ett sätt att flytta den demokratiska processen närmre invånarna och ger en större påverkansmöjlighet för hur man vill ha det i sin stadsdel. Medborgare bjuds in att ge sin syn på frågor relaterade till ekonomiska beslut. Medborgarbudget följer den ordinarie budgetprocessen. Ursprung Brasilien. I södra Europa genomförs medborgarbudget vanligtvis utan IT-stöd. I Tyskland och England är det vanligt med IT-stöd. Med hjälp av ett webbaserat simuleringsverktyg åskådliggörs budgeten på helt nya sätt.

NR 2

STUDIECIRKELRAPPORT

STUDIECIRKEL: LÅNGEDRAGS HAMN DELRAPPORT NR 1

GAMLA HAMNEN, GKSS-HAMNEN, INRE HINSHOLMSKILEN OCH
ÄNGHOLMSHAMNEN SAMT ANGRÄNSANDE BEBYGGELSE

MEDBORGARKRAFTEN/STADEN VI VILL HA DECEMBER 2015

SE BILAGA NR 1

NR 3**FÖRENINGEN TALATTAGATANS BYGGEMENSKAP****Projektbeskrivning**

Vi vill tillsammans skapa ett bekymmersfritt och tryggt boende för oss som är lite äldre. Ett boende med naturliga mötesplatser och gemensamma sociala funktioner som gör det lätt och naturligt att umgås med grannarna, utan att det känns påtvingat. Hos oss ska man aldrig behöva känna sig ensam. Givetvis skall boendet anpassas till högt ställda krav på miljö, samt teknisk och ekonomisk hållbarhet. Till boendet skall även finnas möjlighet att koppla olika typer av bas- och tilläggservice som underlättar vardagen och ger mer tid för annat. Kostnadsprissättning med full transparens och delade kostnader för gemensamma ytor, är några andra faktorer som gör det möjligt att skapa ett boende med god livskvalitet till rimliga kostnader.

Fördel för kommunen

- skjuta upp och minska behovet av särskilt boende
- sänka kostnaderna för vård i hemmet
- skapa framtidens äldreboende helt utan kommunal finansiering
- frigöra bostäder för andra kommuninnevånare
- skapa fler arbetstillfällen i servicesektorn

Bakgrund

Västra Frölunda bebos idag av många äldre i alltför stora hus. Många söker en mindre bostad gärna någon typ av trygghetsboende, med sociala mervärden. Vi vill skapa ett boende som ger var och en av oss förutsättningar för en minst lika stimulerande och spännande fortsättning på livet som när vi var yngre och som gör att vi kan bo kvar i hemmet betydligt längre än vad som är vanligt idag.

Vid Talattagatan vid Hinsholmskilen mellan spårvagnshållplatsen och "Nimbus" industriområde sträcker sig ett öde tomtområde som idag används som parkering. Som vi bedömer det, ett perfekt markområde för att göra allvar av våra planer. En "för-förening" med ett 15.tal medlemmar har därför startats för att gemensamt arbeta fram förutsättningarna för projektet. Föreningen kommer att genomföra projektet som en byggemenskap i linje med det politiska beslutet att 5 % av stadens utveckling ska ske i denna form. Lägenheterna ska upplåtas med bostadsrätt och kooperativ hyresrätt.

Syfte

Tillskapa attraktiva bostäder för äldre, ett trygghetsboende.
Bibehålla parkeringsmöjligheter genom P-däck.

Mål

Genomföra projektet med byggemenskap.
Erhålla markanvisning och medverka i planändring i samarbete med kommunen.

Sammanfattning

Politiskt beslut om s.k. byggemenskap där 5% av stadens utveckling sker av de boende. Bostadsbrist i synnerhet för äldre. Kommunen äger mark som idag används som parkering. Utveckling av konceptet i samarbete med kommunen. Byggnation av trygghetsboende på Talattagatans p- platser, eller dylika p-platser, med bibehållande av parkering (P-däck) under det planerade bostadshuset. Upplåtelse med kooperativ hyresrätt och bostadsrätt.

Kontakt: Richard Jakberg 0708 76 93 45

NR 4**TILLKOMMANDE SYNPUNKTER FRÅN GRANNAR**

Den "korta" sammanställningen är innehållsmässigt imponerande och mycket intressant. Beträffande den ifrågavarande tänkta bebyggelsen/exploateringen av Älvsborg 855:125 vill jag för min del särskilt framhålla de olägenheter, inte minst miljömässiga, som skulle komma att följa av den mycket kraftiga trafikökningen på Pejlingsgatan som tillfartsgata. Gatan är smal, saknar trottoarer och kan inte breddas. Utfarten till Saltholmsgatan kommer att behöva signalregleras. Jag anser därför att den tilltänkta bebyggelsen inte bör tillåtas. I vart fall bör den inte tillåtas i begärd omfattning. Annan tillfartsväg till exploateringsfastigheten kan möjligen tänkas, från P-området söder om Talattagatan.

Lar Hök Pejlingsgatan

Att förtäta Ängholmen har följande konsekvenser.

Bron tillhör samfälligheten och den får i så fall ersättas med ny större bro från Saltholmen, ett antal båtplatser försvinner och våra vägar breddas, vilket betyder inlösen av tomtmark.

Vi behöver också förstärka vatten och avlopp samt el. Dessa anläggningar tillhör samfälligheten.

Att bygga vägar och exploatera ledig ytor på berget samt dra vatten och avlopp dit låter kostnadskrävande. Tidigare investerare har inte kunnat hitta ekonomi i projektet.

Bro och vägar er en stor investering som kommunen tidigare inte varit intresserade av.

Björn Johnson Ängholmen

Jag ser bilagan som ett svar på:

"En av SDN Västra Göteborg:s synpunkter är: det är viktigt att se över och tillvarata tidigare genomförda dialoger och medborgarinitiativ."

och som sådan är den utmärkt och fantastiskt heltäckande.

Holger Wassgren

1. Var det inte redan för ca 15 år sedan det konstaterades att trafiksäkerheten längs Saltholmsgatan inte tillät någon ytterligare biltrafikökning.

2. Har inte sedan dess bilparkeringar på Saltholmen utökats med ett 100-tals platser och därigenom trafiksäkerheten ytterligare försämrats.

3. Har inte genom bullermätningar längs Saltholmsgatan konstaterats att bullernivåerna invid bostäderna ligger över acceptabel nivå.

Trafiknämndens uppdrag är "att förbättra trafiksäkerheten och minska trafikens miljöstörningar".

Trafiknämnden har i praktiken åstadkommit motsatsen.

För ca 10 år sedan revs paviljongen därför att den nya restaurangbyggnaden byggdes. Fundamentet till paviljongen står fortfarande kvar. Varför? Är det inte fastighetsägarens ansvar att återställa marken eller skall det vara kvar som ful påminnelse om bristande ansvar.

Hans Ostler Rattgatan

NR 5**FÖRETRÄDARE FÖR ETT STORT ANTAL BOENDE I OMRÅDET****UR IDÉSKISS OCH SYNPKUNKTER TILL BYGGNADSNÄMNDEN****Långedrag hamn, – en attraktionsmagnet**

Långedrag med närliggande område är sedan hundra år ett etablerat småskaligt villaområde med 150-åriga anor inom båtliv och segelsport... Många göteborgare och turister besöker Långedrag på sin fritid ... Att värna om hamnen och båtlivet är att värna stadens sjöfarts- och båtlivstraditioner samt dess långsiktiga förutsättningar för en livaktig utveckling av Göteborgs turist- o besöksnäring.

Göteborg behöver fler bostäder,- välj plats utifrån lämplighet och behov

Göteborg jubileumssatsning innebär att 7000 extra bostäder skall uppföras utöver redan planerad byggnation fram till 2021, då Göteborg firar 400 år. Detta medför naturligtvis att många markägare och andra intressenter vill vara med att bygga framtidens boendemiljöer på olika platser och områden i Göteborgs stad... Till detta skall läggas behovet av en utökad marin tillväxt med fler båtplatser, uppläggningsplatser, marina serviceanläggningar, mm.

Att välja och anpassa ett markområde utifrån lämplighet och behov, vid vart och ett tillfälle, är en förutsättning för en effektiv, framgångsrik och hållbar samhällsplanering. Långedrag, är en marin miljö med ett kulturarv värd att bevara och utveckla. Bostäder går att bygga var som helst, men en unik marin miljö är svår att bygga och näst intill omöjlig att återskapa. Vi är övertygade om att kommunens bostadsmål kommer att uppnås utan en bostadsbyggnation på nämnda varvsområde.

Brist på båtplatser i Göteborg. Varvet - en yta för fler båtplatser och för marin verksamhet.**Använd marken för det den är avsedd och mest lämpad för.**

Översiktsplanen framhåller vikten av god tillgänglighet för allmänheten till kustområden, sjöar och stränder... Där anges också att befintliga småbåtshamnar som har lämpliga förutsättningar bör utvecklas vidare. Det förespråkas att områden i anslutning till befintliga småbåtshamnar bör prioriteras för hamnverksamhetens utveckling. Efterfrågan av båtplatser är fortfarande hög och att hitta nya områden för småbåtshamnar är svårt. Därför bör man värna om de befintliga hamnarna och där det är möjligt även effektivisera och bygga ut så att nuvarande och framtida behov och önskemål kan tillgodoses. Intresset för fritidsbåtar och marina aktiviteter för barn-ungdom- och vuxna växer i både antal och bredd.

Varvsområdet kan knytas ihop med angränsade områden genom bredare stråk för kajpromenad utmed strandlinjen. Området kan bli ett mycket attraktivt marint sport- och rekreationsområde med grönytor och mötesplatser.

Området är attraktivt och tillgängligheten till området är viktigt att värna om. Hamnar är mötesplatser och turistmagneter. Trots att hamnen klassas som en femstjärnig hamn så är Långedrag hamn inte med bland de 10 högst rankade... Utveckla därför GKSS småbåtshamn till en trevlig och vacker miljö som sprudlar av liv och rörelse. En plats där göteborgarna, turister, barn, unga och gamla kan mötas och umgås genom olika aktiviteter och nöjen. Föreningslokaler, restauranger, kiosker, butiker, sport- och fritidsanläggning, grönområde, bad, kaj- och promenadstråk, bänkar, sittgrupper, mm, hjälper till att göra hamnen trevligare...

Bostadsbyggnation på varvet eller Sveriges främsta gästhamn år 2021?

Valet står mellan dyra exklusiva lägenheter för ett fåtal personer, eller en utvecklad marin miljö som gör området levande och tillgängligt för alla göteborgare och turister...

Hans Diener (Företrädare för ett stort antal boende i området)
Västerhavsvägen 22

PROCESSEN

Målet: Långedrag's hamnverksamheter, som katalysator och embryo till en Central HASSP (Holistic Association Social Science Park)(Krav: En stark medborgarkraft)

Syftet: hållbar samhällsutveckling såväl på land som på vatten.

Medel: Intressenternas kompetens och innovationer inkl. kryssningspassagerarna.

Redskap: Hamnverksamheter + Kryssningsfartyg, färjor, småbåtar och husbåtar.

Positionen

Idag en gryning enligt den inledande texten.

En SWOT-analys som beskriver nuvarande styrkor och svagheter, hot och möjligheter, i förhållande till nuvarande och framtida konkurrenter tillämpas.

Operativa delmål

Specifika, mätbara, acceptabla/uppnåeliga, resultatinriktade och tidsbundna.

1. Förankring, samverkan och processprogram
2. Skapa medborgardeltaktighet genom bl a bygg-bo- färjegemenskaper
3. Kontinuerliga tävlingar som löser komplexa problem.
4. Lösning av skärgårdsparkeringen, Fiskebäcksfisket, Långedragfastigheter
5. Stegvis utveckling av HASSP, som kan visas upp under Göteborgs 400-årsjubileum.

Strategi

Principiella vägval för hur du ska ta dig mot målet

Tillvarata intressenternas specifika resurser på ett smart sätt så att alla ser sig som vinnare. Såväl styrkor som svagheter analyseras.

Utnyttja befintliga privata farkoster båtar som bilar, som komplement till kryssningsfartygen för att nå ut till sevärdheterna. Kollaborativ ekonomi.

Utnyttja crowdfunding, forskningsmedel, gåvor, donationer och ideella insatser för att få igång pilotprojekt och testarenor t ex på Ringön.

Taktik

Vad du konkret behöver göra för att nå dina mål.

Få politiker och tjänstemän att se möjligheterna.

Kontinuerligt sprida information om processen i media.

Nyckelpersonerna ska vara med och utveckla handlingsplanen samt vilja delegera.

VERKSAMHETER INOM MEDVERKANDE OMRÅDEN

LISTA: LÅNGEDRAG. FISKEBÄCK, S SKÄRGÅRDEN, N SKÄRGÅRDEN, SKAGEN o ÖVRIGA

SSRS SJÖRÄDDNINGSSÄLLSKAPET

Ideell förening som räddar liv till sjöss. Startades för över 100 år sedan. Alla räddningsbåtar har frivillig besättning som ställa upp dygnet runt. Står för 70 procent av sjöräddningen i Sverige, utan statliga bidrag. Verksamheten bygger på gåvor, medlemskap o ideella insatser.

GKSS GÖTEBORGS KUNGLIGA SEGELSÄLLSKAP

GKSS grundades 1860 och är idag en av Sveriges största idrottsföreningar med ca 2700 medlemmar. Basen för verksamheten är kappsegling, träning och utbildning med inriktning mot ungdomarna men även mot vuxna seglare.

LÅNGEDRAGS BÅTVARV AB

Registreringsår: 1999 Sextantgatan 14 426 76 Västra Frölunda

SVENSKA KRYSSARKLUBBEN VÄSTKUSTKRETSEN

Talattagatan 24 426 76 Västra Frölunda

STIFTELSEN SXX:S SEGLARSKOLA

Erbjuder utbildningar och alla typer av kurser för sjöliv.

VÄSTKUSTENS BÅTFÖRBUND

En ideell organisation som verkar för främja båtlivet och värna om en levande skärgård. Ett rådgivande kontaktorgan.

LÅNGEDRAG HOLDING AB

Talattagatan 24 436 76 Västra Frölunda

VÄSTKUSTENS SEGLARFÖRBUND

Svenska Seglarförbundet är ett av 71 specialidrottsförbund som är anslutna till Svenska Riksidrottsförbundet, RF,

STYRSÖBOLAGET

Bedriver passagerar- och fraktrafik i Göteborgs södra skärgård

LSS LÅNGEDRAGS SEGELSÄLLSKAP

Solhöjdsgatan 1642676 Västra Frölunda

NIMBUS

Startade på sjuttioalet när Volvo Penta behövde en ny typ av båt för den sociala livsstilen. Nimbus 26 föddes och tillsammans med det företag som skulle bli kända båttillverkare.

ULLMAN DYNAMICS AB

Talattagatan 16 426 76 Västra Frölunda

SEGLARKROGEN

Inryms i GKSS-lokaler

LÅNGEDRAGS VÄRDHUS

Talattagatan 24 . Erbjuder restaurang med såväl lunch som á la carte-servering samt konferensmöjligheter.

BYGG- BOGEMENSKAPER

Under uppbyggnad

MEDBORGARKRAFTEN

Nätverk som bildades i Volvo Pentas lokaler 1998

UTVECKLINGSEXEMPEL VALDA UR HELHETEN

Långedrag som småbåtscentrum kan förstärkas genom att utveckla sina befintliga verksamheter och kompletteras med en lokal HASSP.

Skärgården får nya förutsättningar att skapa lokala arbetstillfällen, öka sin befolkning samt genom fördelning och samverkan lösa p-behovet.

Fiskebäck hamn kan ta emot sina båtar som nu ligger i Frihamnen genom muddring av rännan. Hamnområdet kan utvecklas för husbåtar och bli en intressant hållplats för skärgårdstrafiken med trivsamma serveringar m m.

Oscar II Fort kan utvecklas från att vara en försvarsanläggning mot krig till att bli en försvarsanläggning för fred och på så vis behålla försvarsfunktionen som testamentet kräver.

Central flytande HASSP kan bli en unik mötesplats för regionen och turisterna och en garant för en kontinuerlig helhetsbevakning.

Egnahemsbebyggelsen i Älvsborg blir pilotprojekt och förstärks genom innovativa bogemenskaper som kan bli vägledande för regionen och för forskning på Centrum för Boendets Arkitektur på CTH

Färjetrafiken Stena, Styröbolaget och Älvsnaabben förstärker sin verksamhet med färjelinjer till Skagen, Göteborgskusten, kanalerna och åarna samt med en central skärgårdslinje mellan öarna och centrum. Allt finansieras av den ökade kryssningstrafiken, som ger möjligheter för skärgården att förverkliga drömmarna och bli en attraktion för kryssningspassagerarna. Kompletterande turer runt Hisingen utmed Säveån, Mölndalsån, Kvillebäcken och Skagen får invånarna att turista i Gbg.

Ny Hisingsbro som lågbro med kontinuerlig båt och kollektivtrafik är möjlig. Se video på YouTube!

Kryssningsfartygen väljer Göteborg för dess unika skärgård och stora engagemang för hållbar samhällsutveckling där medborgarna tar egna initiativ för att nå målen. Ett samarbete med Skagen, SSRS och Göteborg & Co ifråga om kryssningar resp. säkerhet stärker hållbarheten.

Gamla farkoster som Isolda, Herkules, Bohuslän och Ostindienfararen kan bli stommen i en nostalgisk fartygsflotta med hemmahamn vid ett marinmuseum.

Ringön kan bli centrala Göteborgs största sevärdhet där kryssningspassagerare från hela världen tillåts prova på och testa.

Nordöstra stadsdelarna blir attraktiva boendemiljöer utmed den levande älven.

Volvomuseet förblir ett populärt utflyktsmål för kryssningsresenärerna.

Medborgarorganisationer som Medborgarkraften och SVVH blir kärnfunktioner.

Ekoby i Rödbo har fått markanvisning och planeras för innovationer som blir intressanta för CTH.

Bohus fästning är numera en ruin av en fästning, som började byggas 1308 för att stärka försvaret av Norges dåtida sydgräns. Trekungamötet i Kungälv året 1101. Allt intressant för turisterna.

Bygg- och bogemenskap i Långedrag har sökt markanvisning och kan bli pilotprojekt.

Granneförslag som sänds in till Byggnadsnämnden

NR 6

KRYSSNINGSFARTYGEN

I DAG

*I dag prioriteras av flera skäl
Skagen framför Göteborg*

I MORGON

*I morgon prioriteras av flera skäl
samverkan Skagen – Göteborg?*

2014 rekordåret var antalet anlöp 73st. 2015 hade antalet minskat till 52st och i år till 32st för Göteborg.

Fartygen blir allt större. Den senaste har: 5 500 passagerare + 2 000 personal.

Visserligen byggs de "säkra" men av erfarenhet vet vi att det inte är det till 100 %.

En representant för Sjöräddningssällskapet har framfört synpunkter på kryssningsfartygens storlek och önskemål om att det alltid ska finnas ett likvärdigt fartyg i dess närhet med hänsyn till evakuering. En annan nackdel med de gigantiska fartygen är också att de inte har möjlighet att komma till de kanske intressantaste platserna. Skagen har nyligen byggt ut en kaj som kan ta emot de allra största. Lite under hälften av år 2015:s anlöp i Köpenhamn är så kallade turnaround-anlöp, där fartygen byter passagerare. Av ekonomiska skäl är det naturligt att dessa kryssningar från Danmark väljer Skagen framför Göteborg.

Om Sjöräddningssällskapetets idé tillämpas och exempelvis Stenas Carisma, som inte används, blir en länk mellan samverkande kryssningsfartyg skulle det kunna gynna Göteborg. I år tros bara 32st kryssningsfartyg anlöpa Göteborg. Samtidigt anlöper fler än 300st Köpenhamn.

Med samverkansidén skulle vi i Göteborg kunna få minst en femdubbling dvs ca 300 miljoner kronor i omsättning om vi jämför med året 2014 som var en rekordsäsong för Göteborg med 73 fartyg och 108 000 passagerare. Totalt genererade kryssningsturismen då omkring 60 miljoner kronor till staden i ren turistekonomisk omsättning. Jfr Köpenhamn där kryssningsbranschen skapar 4 000 jobb (främst säsongjobb) och bidrar med 1,3 miljarder kronor till huvudstadens ekonomi.

Med skissade rutter inomskärs med mindre fartyg, enligt försättsbilden, skulle Göteborg kunna få en levande skärgård och älv. De nordostliga stadsdelarna med sina sluttningar mot älven kan bli framtidens "gräddhyllor" och Heden skulle kunna skonas från bostäder.

Att Göteborg tappar kan bero på att Skagen fått en kaj som kan ta emot de största fartygen, men kan också bero på nya krav på fartygsbränsle i Nordsjön och Östersjön. En faktor kan vara att Göteborg inte visar upp något som inte Köpenhamn och Oslo har. Skagen har det!

Kryssningsfartygen är en viktig inkomstkälla för besöksnäringen i Göteborg. Under ett besök spenderas i genomsnitt 700kr per person på mat, shopping och nöjen. (Inkl. utflykter 1200kr)

Fler stannar över natten numera. Övernattningar är mycket positivt för både staden och hamnen. Göteborgs Hamn tillsammans med Göteborg & Co satsar på marknadsföringen.

Göteborg har trots allt många fördelar som kryssningsdestination. Turisterna uppskattar shoppingen liksom de gröna parkerna och skärgården.

Göteborgs Hamn har byggt ännu en kryssningsterminal, med läge i Arendal vid Volvomuseet med en yta på 200 kvm. Detta förbättrar de fysiska förutsättningarna att välkomna kryssningsturisterna. Den andra ligger i Frihamnen. Göteborg är nu den andra största kryssningsdestinationen i Sverige, efter Stockholm. De flesta som kryssar till Göteborg är tyskar, engelsmän och amerikaner. Majoriteten av dem gästar Göteborg för första gången.

Fartygen växer: Det senaste Harmony når upp i 227 000 bruttotonnage. 16 våningar och 2740 hytter. Det är 362 meter långt, 70 meter högt. Fartyget ska dessutom ha kapacitet för 5480 gäster när två delar hytt.

Ombord på kryssningsfartygen finns i princip allt. För att gå iland fordras något alldeles speciellt. Göteborgs centrum kommer inte att bli tillräckligt unikt för att locka till sig kryssningsfartyg. Vår skärgård är däremot unik. Den kan vara utgångspunkt för att få investerare att satsa. Likaså att anlägga holistiska mötesplatser som HASSP.

Om man ser till hela Baltikum och Köpenhamn

Under 2011 ökade volymerna i CMPs (Copenhagen Malmö Port) kryssningsverksamhet kraftigt. Antalet anlop var 370, varav 368 i Köpenhamn och två i Malmö. Utvecklingen speglar Köpenhamns popularitet och den starka tillväxten i kryssningsbranschen.

Göteborg och Skagen som porten till Baltikum borde kunna bli ett mycket betydelsefullt utvecklingsområde för kryssningsfartyg. Sjöräddning såväl som Landräddningssällskap(förslag) vars verksamheter bygger på gåvor, medlemskap o ideella insatser är föredömen för omvärlden.

Ur Copenhagen Malmö Port:s hemsida

Nästa år förutser Copenhagen Malmö Port att alla rekord slås med 850 000 kryssningspassagerare. Sammanlagt bidrar kryssningstrafiken med ca 1,3 miljarder danska kronor till huvudstadens ekonomi.

Lite under hälften av år 2015:s anlöp är så kallade turnaround-anlöp, där fartygen byter passagerare. Dessa anlöp är särskilt lönsamma eftersom de skapar större omsättning hos hotell, flygbolag, butiker, restauranger och andra företag i turist- och upplevelsebranschen.

Lovande framtid

”Framtidsutsikterna för kryssningsbranschen är mycket ljusa med stadigt stigande efterfrågan och fler och större fartyg på väg från varven. Säsongen 2016 inleds den 28 april och under året är 304 anlöp av 67 olika fartyg från 35 olika rederier inplanerade. Uppskattningsvis skapar kryssningsbranschen drygt 4 000 jobb (främst säsongsjobb) och bidrar med en total omsättning på 1,3 miljarder kronor i huvudstadsregionens ekonomi.

FAKTA

Kryssningsfartygen blir allt större och större – med ända upp till 4 000 passagerare per fartyg. Under 2016 förväntas 15 anlöp av de största fartygen. Nästa år har det redan anmälts 55 stora anlöp.

I samband med ett enda stort kryssningsfartyg med 4 000 passagerare hanteras 12 000 resväskor och det går åt 15 stora lastbilar med proviant, 35–40 turistbussar samt 1 500 taxi- och limousinresor. Dessutom åker en del av passagerarna med buss, tåg och tunnelbana.

Säsongen 2016 inleds 28 april och avslutas 13 oktober – bortsett från 3 julanlöp i december.

Under 2016 är totalt 304 anlöp av 67 olika fartyg från 35 olika rederier inplanerade.

I juni 2016 förväntas sju fartyg med 24 000 passagerare och 7 000 besättningsmedlemmar på en och samma dag. Så många har aldrig tidigare kommit till Köpenhamn på en och samma dag. Under 2017 förväntas 850 000 kryssningspassagerare till Köpenhamn. Det blir nytt rekord.

Kryssningsbranschen skapar 4 000 jobb (främst säsongsjobb) och bidrar med 1,3 miljarder kronor till huvudstadens ekonomi.

De flesta kryssningspassagerarna kommer från Tyskland (27 %) följt av USA/Canada (26 %), England (14 %), Italien (4 %) och Spanien (4 %). Danmark är på en tiondeplats (2 %).

NR 7

FRAMTIDEN

UR PROJEKT STENSTADEN MINNEN 2016

FRAMTIDEN OCH VÄSTLÄNKEN

Om Västlänken inte genomförs bör kommunen ändå satsa på bygg- o bo-gemenskaper, som inriktas på livsstils- och idéutveckling, kunskapslyft, som kan utvecklas i förslagsvis tillåtande oaser som Ringön och sedan vidare i regionen. Den "tillåtande oasen" får därmed mycket hög status och därmed en bestående tillåtande instans på Ringön utan risk för gentrifiering. Medborgarna blir delaktiga. (Anm.: Centralt läge innebär risker för tillåtande!)

BASAR FÖR KRAFTER O INNOVATIONER

KRAFTBALANS FÖR HÅLLBARHET

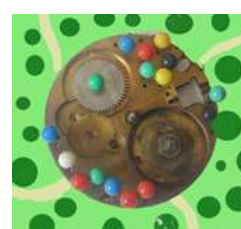
THE CORE: KULTUR SOM SKAPAR FÖRETAG

TINY HOUSES: MODULVARIANTER I KOMBINATIONER

FLYTANDE HASSP

TILLÅTANDE SKULPTURPARK

MODELLER FRÅN VETENSKAPSFESTIVALEN I BÄLTESPÄNNARPARKEN 2015

FRAMTIDEN: FUNDERINGAR

Mandala till HASSP = Holistic Association Social Science Park

Ibland kan en process komma igång genom att plocka russinet ur kakan. I andra fall kan ett helhetsgrepp, som hållbar utveckling sätta fart på en process. I Projekt Stenstaden var Mandalan symbol. Nu är det HASSP. Då var det vattnets vägar som söktes. Nu är det samspelet mellan människor, de sociala nätverken som engagerar. Kan kv-HASSP i sten- mellan- och förorten gagna både fastigheter som mänsklighet?

Göteborgs 400 år 2021 Jubileets huvudtema är hållbar utveckling med invånarna i centrum. Det ska bli en stad för alla. Hittills har inte göteborgarna blivit så delaktiga. Internationella krafter dess mer. Programmet är upplagt i serieform. Om det görs parallellt kan många medborgarförslag från Gbg 400år inkluderas.

Flera av medborgarförslagen kom bort i planeringen, som: *Medborgaranda, The Core, Holistisk Social Science Park, Levador, Interaktiv dialogplanering, Processkonst, Spel som verktyg, Virtuella framtidsmodeller, Basarer för kraftprocesser, Demokratacentrum, BID och Medborgarna pusslar ihop ett jubileumsprogram m fl. Samt Frihamnsmodellerna från Vetenskapsfestivalen.*

En fortsättning på Projekt Stenstaden kan bli "Process Staden" som kan ta tag i dessa ämnen och i såväl stenstadskvarter som villakvarter och bostadsbyggnader bilda bogemenskaper typ lokala HASSP, där t ex en gårdsbyggnad eller lägenhet eller Attefallshus ägs gemensamt av hyresgästerna och fastighetsägarna. Där kan framtidens embryon skapas och dryftas, nya livsstilar växa, nya jobb skapas, hobbyverksamheter odlas, den sociala gemenskapen utvecklas och den viktiga medborgarandan och tilliten skapas. Varje kvarter blir "levande oaser" Vi får nya typer av mötesplatser i nätverk med en centralt belägen HASSP i Frihamnen eller på Ringön som den tillåtande oasen. Det blir nästa steg i demokratiutvecklingen. Dessa mötesplatser kan fort komma på plats och i samband med jubileet bli det stora Event, som får hela staden att bli delaktig.

NR 8**Översiktsplan för Göteborg, detaljerad för
SALTHOLMEN - LÅNGEDRAG****SAMRÅDSHANDLING:****KAN SKANNAS VID BEHOV!****NR 9****RAPPORT 1 SALTHOLMEN – LÅNGEDRAG****SE BILAGA NR 4****NR 10****LÅNGEDRAGSBILDERNA****SE BILAGA NR 2**

NR 11

FÄRJETRAFIKBILDERNA

SE BILAGA NR 3

NR 12

CENTRAL HASSP I FRAMTIDEN:

NÅGRA DISKUSSIONSSKISSER FÖR STUDIECIRKEL ÅR 2015

12st scenarier till studiecirkelns höstmöte i december

Avsikten är att ur scenarierna ta fram förslag som kan ligga till grund för åtminstone ett färdigt testförslag till Göteborgs 400-årsjubileum.

SE TIDIGARE LEVERERAD PDF-FIL
eller på www.medborgarkraften.com

NR 13

MODELLBYGGE AV JUBILEUMSPARKEN I FRIHAMNEN

KOMMUNENS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH INSPIRATIONER

Kommunens honnörsord för Jubileumsparken

- ♦ Frihamnen ska vara en del av regionens kärna och vara öppen för världen, utvecklas hållbart, hela staden, nära vattnet och stärka kärnan. Frihamnens historia ska tillvaratas.
- ♦ Tanken med jubileumsparken är att vi tillsammans ska skapa en mötesplats med mångfald i både vegetation och arkitektur, som ständigt kan utvecklas av nästkommande generation. Den ska vara gjord av alla och till för alla.
- ♦ Smarta lösningar för samnyttjande och multifunktionella byggnader och ytor behövs. Såväl temporära som permanenta. Projektet Platsbyggnad med så kallade värdeskapande aktiviteter pågår redan. Medborgarförslag på inriktning för parken. Renodlad kärnverksamhet! HASSP (Holistic Association Social Science Park) Processpark för hållbar utveckling för Staden/Regionen/Sverige/Världen

Delvis kärnverksamhet! (Ingredienser som är viktiga för en holistisk kärna men inte inryms i parken annat än som ett skyltfönster kan i första hand lokaliseras till Lindholmen men även till Heden, Gullbergsvass eller Ringön) Teman! ♦ Bad- och friluftspark ♦ Evenemangspark ♦ Marina ♦ Frihamn och Fristad ♦ Skyltfönster för regionen ♦ Test- och innovationspark ♦ The Core eller Kärnan

Enkät "Fördela Jubileumsparkens innehåll! Skriv på baksidan dina egna tillägg och kommentarer!

FÖRDJUPNINGAR

Renodlad kärnverksamhet!

1. HASSP (Holistic Association Social Science Park) Processpark för hållbar utveckling för Staden/Regionen/Sverige/Världen

Hela parken utformas som en temapark. Inriktningen är helhet. **Detta innebär att i första hand** tillföra parken allt det som saknas i dagens samhällsplanering samt tillkommande funktioner som krävs för att få till stånd en hållbar global samhällsplaneringsprocess. Detta förhållningssätt gestaltas i såväl byggnadernas innehåll som i vatten- och grönytornas disponering. Parken föreslås få fristadskaraktär för experiment och tester. För att känna ett sammanhang KASAM är det viktigt att samla alla beståndsdelar inom ett område. Det som redan finns eller planeras på andra ställen ges därför ett skyltfönster eller kiosk inom parken.

Modell exempel: "HASSP" inkluderar KÄRNAN: CENTRAL INTERAKTOR

Idé: Grupprum, representerande de tre krafterna, regionen och de tio stadsdelarna, balanseras under påverkan av det förflutna och framtiden gestaltat av Tornet med plenial och en skulptur av Quadruple Helix ledande till ett utsiktplan mot framtiden. Här skapas den hållbara samhällsbyggnadsprocessen i samverkan med alla intressenter. En öppen byggnad för alla

NR 14

FRAMTIDENS BOSTÄDER

Från Sveriges Arkitekters arkitektfrukost 2016- 04- 13

Bostadsförsörjningen är en av våra absolut viktigaste samhällsfrågor men har sedan alltför länge varit ett eftersatt forskningsområde. Nu sker en ny kraftsamling kring bostadsforskningen genom inrättandet av **Centrum för Boendets Arkitektur** på Chalmers i Göteborg. Det ska bli en nationell plattform för kunskapsförmedling, diskussion, utvecklingsarbete och forskning kring boende och bostad.

Ola Nylander inledde med att redovisa dagsläget för bostadsplaneringen, som ur många synpunkter inte hänger med utvecklingen. Vi måste utveckla kvaliteten i boendet. Vi ska göra det tillsammans för att påverka politikerna. Chalmers har redan idag ett stort kontaktnät inom byggbranschen. Vi måste utveckla mötesplatser. Svensk bostadsplanering var på topp på 50-talet. Sverige, Portugal och Finland låg då i topp. Samhället förändras. Vi behöver större kunskap om de boende. Nu är det byggarna som bestämmer. Vad tycker de boende? Utbildningen måste bli bättre. Nu måste Chalmers göra något åt detta. Workshopar, seminarier och lunchföreläsningar, gemensam forskning och möta politikerna nämndes som några sätt att gå vidare. Det är tänkt att ha 2 st bostadsdagar per år. Forskning om vård och boende är ett område att utveckla. Ekonomin är ofta en bromskloss.

Anna Berg Eriksson som både undervisar och forskar fortsatte med att visa exempel på analys av bostäder. Nu måste det satsas på flexibla och användbara bostäder. Demografin förändras. Nu ser man mer på ytskikt än på användbarhet. Vi blir både äldre nu och möter genom invandringen nya kulturer. Hushållssammansättningen förändras i tid vilket innebär att lägenheterna måste kunna anpassas därefter. Hon visade exempel på hur en lägenhet kunde förändras under olika livs-skeden. VIVA-projektet nämndes. (Brf Viva är en del i Positive Footprint Housing, ett samarbete kring hållbar bostads- och stadsutveckling med människan i centrum. Läge: Dr Allards gata i Göteborg. Välbefinnandet kontra yta är något vi behöver mer kunskap om.

Publiken ställde frågor:

Bevakas vad som händer internationellt? Svar: Holland ligger i täten när det gäller flexibla bostäder.

Varför nämns inget om gemensamheter? Svar: Det är riktigt. Det är ett ämne som måste vara med.

Hur värnar ni dem som inte har råd? Svar? Bra fråga.

Hur kommer vi i kontakt med er? Svar: Via vår Hemsida.

Chalmers Hur bor du i morgon? Var och med vem?

Framtidens rättvisa och hållbara stad kännetecknas av nya idéer och lösningar för boende men också ett nytt gränsland mellan det privata och publika. Studenter och forskare på Chalmers testar tankar om framtidens boende, bl.a. i HSB Living Lab och konstruktioner för tillfälliga flyktingskydd.

Frukostföreläsning på Mistra Urban Futures.

Egnahemsrörelsen

Det egna hemmet utvecklas mot självförsörjande. Det som saknas fås genom gemenskaper.

Redskap: Utbildning. Nätverk som inkluderar behövliga tjänster. Kollaborativ ekonomi. Digitalisering (bl a tjänster som inbringar pengar via nätet). Gemensam maskinhall och verktygshall, Gym. Matsal och festlokal som förstärker det egna hemmet osv. Miniparker blir grön injektion i tät stad. Inom egnahemskvarter som önskar gemenskap utanför sitt kvarter kan anordnas s k pop up-park som vänder sig till allmänheten.

NR 15

FRAMTIDENS BOSTÄDER PÅ VATTNET

Foto: William Erwin & Dan Fletcher – eVolo

Lilypad – den flytande staden. Projektet har kommit till med global uppvärmning och stigande vatten

Framtidens ekologiska städer med fantasifulla gröna bostadsprojekt omfattande allt från undervattensskrapor till flytande städer är kanske svaret på hotet från stigande världshav.

Tillströmningen till storstäder och ökad risk för översvämningar och stigande världshav innebär att många innovatörer väljer att kapa forbindelsen till land.

Självförsörjande samhällen med bostäder, kontor, laboratorier och rekreationsområden utformade för att hejda städernas växtvärk. Vatten erbjuder helt klart städer jorden runt nya expensionsmöjligheter.

Inom Göteborgs skärgård eller på internationellt vatten skulle en sådan stadsdel med servicefunktioner för den fasta öbefolkningen kunna bli en bra investering. Denna kan även fungera som buffert vid exceptionella tillfällen när temporära bostäder behövs och utgöra terminal för en ringlinjefärja som binder ihop skärgården. En flytande HASSP skulle kunna inkluderas i en dylik stadsdel.

Även en kajläggning som kan ta emot de största kryssningsfartygen kan ingå.

Bild från Internet

Bild från Internet

NR 16

OSCAR II FORT

Vad kan man åstadkomma mellan Köpenhamn och Oslo som överträffar Skagen?

Kan Göteborgs skärgårdar + Västerberget med Oscar II fort + Långedrag-Saltholmen överträffa Skagen? Kanonerna på bergets topp ser hotfulla ut. Fortet får av ekonomiska skäl inte det underhåll som krävs varför upplevelsen mer blir skräckfylld än upplyftande. Det saknas också inventarier från denna tid och plats som kan fylla det och fungera som museum. Genom att på ett raffinerat sätt förvandla anläggningen till ett Fredscentrum kan det där bli utställningar seminarier och föreläsningar som får bland annat kryssningspassagerarna intresserade. Då försvarade sig Göteborg mot krig i framtiden försvarar Göteborg freden. Det fortlever därmed som en försvarsanläggning så som det krävs i donatorns testamente.

På kanonerna sätts knutar och en tillåtande oas för fredsarbete fyller Fortet. Långedrag med hamnen blir exempel på hur såväl sjö- som landräddning sker. En lokal HASSP kan etableras här och från Fortet/ Långedrag etableras färjetrafik såväl ut till skärgårdsöarna som till Kungälv med Bohus fästning.

Oscar II Fort stör ingen och av flera skäl finns inte samma press där på högexploatering, som det finns på ex Ringön. En sådan inkörsport till Göteborg kan innebära att kryssningsfartyg lägger mera tid i Göteborg så att det medges lite udda besök utanför Centrum.

Förhastade beslut om ändrad markanvändning inom Saltholmen – Långedrag bör undvikas för att möjliggöra nödvändiga analyser av helheten. Genom detta utnyttjande av Oscar II fort kan Statens Fastighetsverk få mycket stora intäkter från kryssningarna och få möjligheter att underhålla Fortet och ge det ett innehåll som lockar till besök och ger intäkter.

Se video från fortet: <https://www.youtube.com/watch?v=-GLG7jy3T-o>

NR 17

UR SDN VÄSTRA GÖTEBORG:S SYNPUNKTER

Förvaltningen är positiv till att se över området och undersöka vilken typ av markanvändning som är lämpad.

- Stadsdelen är positivt till att det byggs fler bostäder. I stadsdelen och i Långedrag är det en stor andel villabebyggelse...en mer blandad bebyggelse med flerbostadshus är bra...
- Området är attraktivt ... allmänhetens tillgänglighet till området är viktigt att värna...
- Förvaltningen föreslår att detaljplaneområdet utökas till att även omfatta området utmed strandlinjen till Talattagatan...
- Om det skapas bostäder behöver området förbättrad tillgänglighet och att det säkerställs att allmänheten upplever att strandlinjen är tillgänglig för alla. Bostäder kan innebära att området blir/upplevs mer privat än idag och att det inte blir en positiv utveckling utifrån den sociala dimensionen även om det görs mer tillgängligt.
- Stadsdelen har ett stort behov av bostäder anpassade för äldre...noteras i förprövningen...
- Det bör göras en utredning i mycket tidigt skede huruvida troliga miljögifter i marken kan komma att eventuellt spridas under ombyggnad eller senare.
- Se över och tillvarata tidigare genomförda dialoger och medborgarinitiativ.

SE HEMSIDAN: SDN VÄSTRA GÖTEBORG

NR 18

ÖVRIGA RAPPORTER OCH UTREDNINGAR

GÖTEBORG 400 ÅR: VATTEN OCH SKÄRGÅRD I FOKUS (Göteborg & Co)

Vatten och skärgård i fokus: Att komma nära vatten är en av de starkaste önskingarna från göteborgarna och ett av tre teman för 2021. 2014 blir därför fokusår för Vatten och skärgård och fylls med ett innehåll som tar oss närmre stadens vatten.

TPUSS (Stadsbyggnadskontoret)

Attraktiv skärgård - tillgänglig för alla: Stadsbyggnadskontoret i Göteborg håller i en trafik- och parkeringsutredning för södra skärgården med syfte att skapa förutsättningar för att en attraktiv skärgård som är tillgänglig för alla.

UTVECKLA TURISMEN I GÖTEBORGS SKÄRGÅRD

Projekt "Utveckla turismen i Göteborgs skärgård" drivs i samverkan av Öckerö kommun och Göteborgs kommun/SDF Västra Göteborg. Projektet vill skapa förutsättningar för en utvecklad besöksnäring i destination Göteborgs Skärgård och genomförs i nära samverkan med näringen med målet att utveckla exportmogna produkter. Göteborg o Co är samarbetspart i projektet.

PARKERINGSUTREDNINGAR

Senast: Parkeringsbolaget föreslår ändrade parkeringsvillkor på Saltholmen för att öka tillgängligheten.

FISKERINÄRINGEN: FISKEBÄCK, FRIHAMNEN OCH FISKEHAMNEN

OSKAR II FORT: FRAMTIDEN? (Statens Fastighetsverk)

17. BEVAKNINGSBÅTSKOMANIET FD KA4/AMF4

SJÖRÄDDNINGSSÄLLSKAPET SSRS

CENTRUM FÖR BOENDETS ARKITEKTUR: CHALMERS

BYGG- OCH BOGEMENSKAP I LÅNGEDRAG (Villaägarna)

Markanvisning har sökts

EKOBY I RÖDBO (Föreningar)

Markanvisning har givits.

SKAGEN

Skagen går mot en rekordsommar. En helt ny hamn för 230 miljoner danska kronor står klar att ta emot kryssningsfartyg och fiskerinäringen går bättre än på flera år.

SÖK PÅ NÄTET!

BEGÄRAN OM BESKED

För att få igång en process som denna och eventuellt få den att bli ett medborgarnas bidrag till Göteborgs 400- årsjubileum, är det viktigt att ha politikernas stöd.

När ärendet ”planbesked gällande flerbostadshus på fastighet i Älvsborg med diarienummer 0713/14” tas upp i Byggnadsnämnden önskas därför att hänsyn tas till tidigare och pågående utredningar och att besked lämnas om hur nämnden ställer sig till processen och en begäran om medborgarbudget för att få igång processen med sikte mot Göteborgsjubileet 2021.

Göteborg 2016-04-17

Arne Person/ för medverkande föreningar, nätverk och studiecirklar

arne.person@globalnet.net

mobil 070 672 05 42

BILAGOR

NR 1	STUDIECIRKEL: LÅNGEDRAGS HAMN DELRAPPORT NR 1	sid 26
NR 2	LÅNGEDRAGSBILDERNA	sid 40
NR 3	FÄRJETRAFIKBILDERNA	sid 60
NR 4	RAPPORT 1 SALTHOLMEN – LÅNGEDRAG	sid 78
NR 5	MODELLBYGGE AV JUBILEUMSPARKEN	sid 87

BILAGOR

BILAGA NR 1 STUDIECIRKEL: LÅNGEDRAGS HAMN DELRAPPORT NR 1

STUDIECIRKEL: LÅNGEDRAGS HAMN DELRAPPORT NR 1

GAMLA HAMNEN, GKSS-HAMNEN, INRE HINSHOLMSKILEN
OCH ÄNGHOLMSHAMNEN SAMT ANGRÄNSANDE BEBYGGELSE

MEDBORGARKRAFTEN/STADEN VI VILL HA DECEMBER 2015

SAMANFATTNING

Med anledning av såväl en motion i Byggnadsnämnden om värnandet av båtlivet i Göteborg som pågående skärgårdsutredning samt önskemål om planbesked om att nyttja yta för marin verksamhet till bostäder fanns det anledning att starta en studiecirkel för att få igång en dialog om hur de närmaste grannarna ser på utvecklingen i Långedrag.

Cirkeln har i en första omgång tagit fram ett stort antal skisser. Dessa har resulterat i ett tiotal scenarier allt ifrån en O-vision till en regional mötesplats inom hamnområdet. I denna delrapport har vi valt att enbart ta upp de scenarier som koncentrerat sig på hamnområdet och som påvisar hur vi skulle kunna komma vidare.

Området för 5000 år sedan

De äldsta vittnesbörd man äger om bebyggelsen kring Långedrag härrör från en tid 5000 år tillbaka. Landet runt Göteborg låg då omkring 23 m lägre än nu. Två boplatser från denna tid finns på Vässingsö från bronsåldern och utgör två välbevarade rös.

bronsåldersröset på Öberget

Området 1998

Det har ett mycket stort symbolvärde för Göteborg. Det betyder mycket för många. Natur- och kulturvärdena är betydande. Båtsporten är starkt etablerad. Det är stark konkurrens om utrymme. Trafik- och parkeringsfrågorna är inte lösta. Stress skapar en otrygg trafikmiljö. Det finns ett stort intresse av att bygga bostäder i området.

Det finns en rad frågor att arbeta vidare med.

Under det fortsatta arbetet kommer en rad frågor att studeras vidare. Några av dessa frågor handlar om: • bevarande kontra exploatering • turism, innehåll och • trafiken kvaliteter

• skärgårdsterminalen • parkering (Ur planeringsunderlag 1998 för detaljerad översiktsplan) (Anm Planarbetet bordlades och har aldrig återupptagits)

Området idag

I princip samma förhållanden som 1998. Långedrag's värdshus har tillkommit samt ett stort antal parkeringsplatser.

Ur tidigare utredning om hur göteborgarna vill uppleva området

Under Nya Varvets dagar i slutet på 1900-talet valde göteborgarna vidstående förslag som det bästa "Friluftsparadiset"

Myndigheternas intentioner

LYSBÅT ENLIGT HASSP

I motion som gick igenom i byggnadsnämnden i år är följande citat hämtat.

"Att ha båt är en viktig del av många göteborgares fritid. Närheten till havet är också en viktig del av Göteborgs identitet. Samtidigt råder det idag brist på båtplatser. Vi vill att Göteborg ska vara Sveriges båtstad. Framförallt vill vi se fler platser i befintliga fritidshamnar... Men kompletterat med detta bör man också möjliggöra för fler småbåtsplatser som en del av den Centrala Älvstaden. I en levande och blandad bebyggelse kring vattnet ingår också ett levande båtliv."

Ur Göteborgs Stads styrdokument är följande citat hämtat

"Kustområdenas attraktivitet gällande natur-, kultur- och landskapsbilds-värden ska värnas och utvecklas, värdefulla rekreationsområden ska bevaras och utvecklas. Befintliga småbåtshamnar och gästhamnsfaciliteter ska utvecklas och havsmiljön ska värnas, som ett varierat utbud av aktiviteter, upplevelser och service längs hela kusten och ute i skärgården."

Samtidigt kvarstår ett stort intresse av att bygga bostäder i området och att genom utfyllnader av vattenområden minimera älvupplevelsen och båtlivet.

HISINGSBRON I FÖRGRUNDET (bild Sweco)

Några studiecirkelambitioner

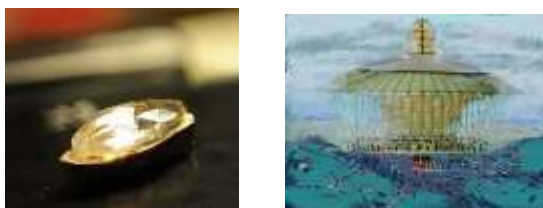
Finna alternativa fordon till dagens bilar såväl på land som i vatten.

Skapa nya maritima verksamheter som kan stärka nuvarande verksamheter inom området, samt testområden för utveckling av villaområdet t ex genom crowdfunding och bogemenskaper.

Möjliggöra tillkomsten av sociala mötesplatser i marin miljö

Förhindra att Göteborgs styrdokument, byggnadsnämndens intentioner och medborgarnas vilja enligt ovan åsidosätts till förmån för stark förtätning i småbåtshamnar som Långedrag där det redan är stark brist på P-platser för de boende i skärgården.

Underlätta och stimulera verksamma och boende inom området att engagera sig i det fortsatta arbetet med att utveckla medborgarnas delaktighet i samhällsutvecklingen.

Redan aktuellt:

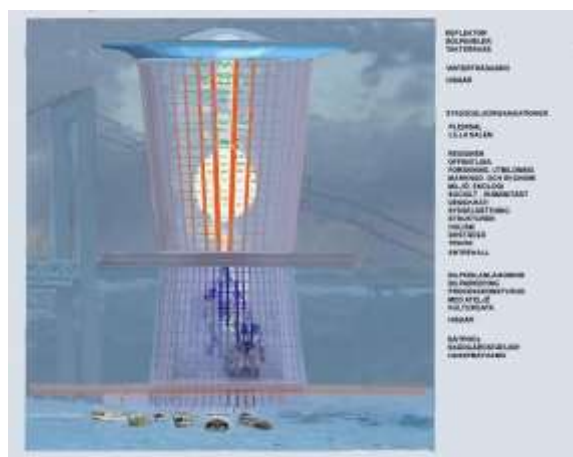
Delaktighet i nu pågående nya utredning om skärgårdstrafiken som kommer att få följder för såväl Saltholmen som Långedrag.

Utnyttjandet av t ex Oscar II fort, som nu får förfalla, i samhällsutvecklingen.

Bevaka utvecklingen av framtidens mötesplatser för hållbar samhällsutveckling typ HASSP inom regionen. HASSP = Holistic Association Social Science Park

DE 6 ST LYFTA SCENARIERNA

Avsikten är att ur dessa scenarier ta fram förslag som kan ligga till grund för hur området bör utvecklas på ett för alla positivt och hållbart sätt.

Typ 1 0-vision Utvecklingen sker efter gällande planer. Nya verksamheter ska vara marina.

Senario 1. **0-VISION: SJÄLVSTÄNDIGA VERKSAMHETER**

Senario 2. **SAMVERKAN MELLAN BEF. VERKSAMHETER INOM HAMNEN**

Typ 2 Blandade allmännyttiga verksamheter

Senario 3. **CROWDFUNDING**

Senario 4. **CROWDFUNDING: DIFFERENTIERAT INNEHÅLL**

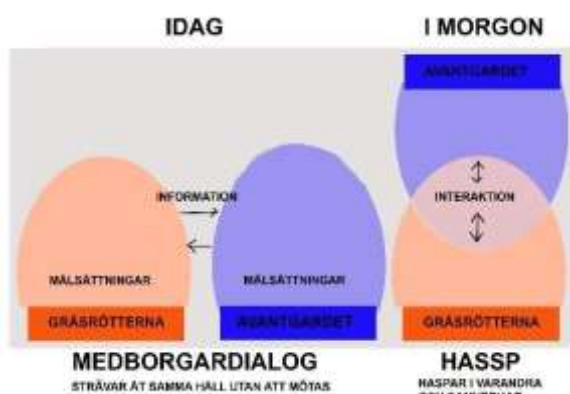
Senario 5. **MÖTESPLATS INTEGRERAD I BEF. ANLÄGGNINGAR**

Senario 6. **HÅLLPLATS FÖR FÄRJA TILL SÖDRA SKÄRGÅRDEN + BEF.VERKSAMHETER**

Typ 3

Scenarier som kommer att tas fram i samverkan med HASSP-studiecirkeln under våren 2016 HASSP som en del av verksamheterna i hamnen eller som fartyg.

HASSP skapar samverkan genom att öppna "stuprör" och skapa interaktioner

1. O-Vision: SJÄLVSTÄNDIGA VERKSAMHETER

Utvecklingen i hamnen sker efter gällande planer. Nya verksamheter ska vara marina. För att undvika oönskade ändringar av markanvändningen inom området tillses att berörda informeras om bakgrundsfakta och omvärldsanalyser och ges möjlighet till delaktighet t ex enligt nedan, innan ändring av markanvändning beviljas.

- A.** Byggnadsnämndens intentioner i motion som antogs i år om Göteborg som Sveriges båtstad sprids till berörda. Ur motionen: *"Att ha båt är en viktig del av många göteborgares fritid. Närheten till havet är också en viktig del av Göteborgs identitet. Samtidigt råder det idag brist på båtplatser. Vi vill att Göteborg ska vara Sveriges båtstad. Framförallt vill vi se fler platser i befintliga fritidshamnar... Men kompletterat med detta bör man också möjliggöra för fler småbåtsplatser som en del av den Centrala Älvstaden. I en levande och blandad bebyggelse kring vattnet ingår också ett levande båtliv."*
- B.** Göteborgs Stads styrdokument talar mot användningen av hamnen för bostadsändamål. (Ur dokumentet: *Kustområdenas attraktivitet gällande natur- kultur- och landskapsbilds-värden ska värnas och utvecklas, värdefulla rekreationsområden ska bevaras och utvecklas. Befintliga småbåtshamnar och gästhamnsfaciliteter ska utvecklas och havsmiljön ska värnas, som ett varierat utbud av aktiviteter, upplevelser och service längs hela kusten och ute i skärgården."*)
- C.** Medborgarna initierar kommunen att återuppta den fördjupade översiktsplanen för Saltholmen – Långedragområdet.
- D.** Vi följer utvecklingen av kommunens utredning om skärgårdstrafiken och bevakar att dess konsekvenser för Saltholmen - Långedrag och Långedrag hamn inte blir negativa. Hittills har trafikutredningen inte djupare studerat konsekvenserna för Saltholmen – Långedrag.
- E.** Flyktingpolitiken och kommunens idéer om tillämpning av provisoriska bostäder och s k bo- och byggemenskaper kan få betydelse för bebyggelsen utmed älven. Detta bevakas.
- F.** Sakägarna följer utvecklingen för att vara pålästa när kommunen bjuder in till samråd.

2. SAMVERKAN MELLAN BEF. VERKSAMHETER INOM HAMNEN

Nuvarande verksamheter förstärks

Olönsamma verksamheter köps i första hand upp av de befintliga hamnverksamheterna och i andra hand av medborgargrupper genom crowdfunding och används för maritima ändamål.

En allmän önskan, inkluderat Byggnadsnämndens senaste beslut, om att Göteborg ska bevara och stärka sin position som sjöfartsstad bör leda till en översyn i regionen hur detta ska förverkligas och struktureras. Inga beslut ska fattas förrän pågående och kompletterande utredningar och konsekvenser slutförts. En sådan översyn skulle innebära att man skulle få en klarare bild av framtidens hamn i Långedrag. Vilka komplement krävs för att hamnen ska kunna fungera som Göteborgs centrum för småbåtsverksamheten även fortsättningsvis? Den globala forskningen om nya båttyper för användning i städer utreds och testas bl. a. här.

- a. Nimbus och GKSS utvidgar gästhamnen. Den nuvarande gästhamnen är mycket liten. För att möta sjöfartsstaden Göteborgs satsning på ett intensivare båtliv i innerstan finns behov av fler gästhamnar med god service även för de eventuella nya typer av stadsbåtar som kan bli aktuella i Göteborg.
- b. Sjösportskolan expanderar för att möta morgondagens intensiva småbåtstrafik på älven och i kanalerna.
- c. Servicen anpassas till morgondagens småbåtstrafik.
- d. Sjöräddningssällskapet anpassar sin verksamhet till älvens och kanalernas nya båttrafik.

3. CROWDFUNDING

Olönsamma verksamheter köps upp av nuvarande hamnverksamheter eller medborgarorganisationer genom crowdfunding och används för gemensamma maritima ändamål till gagn för området, stadsdelen eller hela regionen.

Samarbete med kommunen och föreningar i skärgården etableras för att finna intressanta maritima nischer som kan få sitt säte i Långedrag hamn.

För att möta den planerade utvecklingen i Regionen med tät blandstad är det viktigt att redan nu etablera en mötesplats för invånarna i ett strategiskt läge där samhälls- planeringsfrågor kan tas upp och föras till beslut. För en stadsdel vid kusten kan Långedrag hamn vara lämplig. Mötesplatsen kan vara en flytande enhet i vattnet eller uppställd på "planen" (utfyllnaden i söder).

Om ytorna i hamnen inte förslår för en fungerande mötesplats kan komplettering ske genom crowdfunding av markytor i inre Hinsholmskilen.

Om den reguljära skärgårdstrafiken förflyttas från Saltholmen till Fiskebäck finns det anledning att få med Saltholmen i planeringen av mötesplatsen.

Utvecklingen av hela Göteborg som en sjöfartsstad ses som betydelsefullt inte minst av Byggnadsnämnden. Stort intresse riktas mot utvecklingen av nya stadsbåtar för bättre marin kontakt mellan regiondelarna. Detta kan bli en marin verksamhet som kan vara ett tema för mötesplatsen. Långedrag positiva särdrag bör värnas och utvecklas.

4. CROWDFUNDING: DIFFERENTIERAT INNEHÅLL

De delar av hamnen som inte fungerar köps upp och ombildas till en marin

bygg- och bogeningskap för stadens invånare. Området blir en tillåtande oas vars syfte ska vara att testa olika produkter för boende vid och på vattnet samt underlätta för stadsinvånare att kunna pröva på olika typer av boenden nära och på vattnet. Verksamheten ska kunna inrymmas under beteckningen marint.

Området nås från norr.

Utmed Pejlingsgatan reserveras marken för nya typer av korttidsboenden med marin anknytning som inte ställer krav på biltrafik på Pejlingsgatan.

Exempel på samnyttjanden:

Undervisning- och konferenslokaler, serveringar, service, båtplatser.

Exempel på tester:

Modulhus såväl fasta som rörliga på land och vatten, uthyrbara komplementbostäder till husbåtar, olika typer av stadsbåtar och hybrider, gemensamhetslokaler för husbåtar samt tillbehör av olika slag för ett liv vid vattnet.

Tidigare skisser till förslag som nr 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13 och 14 kan fungera som inspirationskällor.

Angreppssättet kan vara starten för det Nya Göteborg som återtar älven som dess hjärta.

5. MÖTESPLATS INTEGRERAD I BEF. ANLÄGGNINGAR

En flytande mötesplats för medborgarna med maritimt tema etableras på neutralt vatten i eller vid brygga i anslutning till Långedrag hamn.

Samarbete med de befintliga verksamheterna upprättas.

Det finns fördelar, att vid rådande situation i Långedrag, där såväl skärgårdstrafiken som nuvarande villaområden är föremål för förändring, att tänka strategiskt.

Därför bör det övervägas om inte mötesplatsen ska vara en flytande enhet som enkelt kan förflyttas och integreras med etablerade landbaserade enheter.

Om mötesplatsen ska tjäna enbart Västra Göteborg skulle den flytande mötesplatsen kunna alternera mellan t ex Långedrag, Styrso, Fiskebäck, Önnared, Näset och Nya Varvet.

Mötesplatsens innehåll och syfte tas fram i samverkan med stadsdelens medborgare och kan bli ett testobjekt inför Göteborgs 400-årsjubileum.

Integreringen med befintliga verksamheter kan vara utnyttjandet av samling- och konferenslokaler samt befintliga utskänkningslokaler, båtservice och parkeringar.

6. HÅLLPLATS FÖR FÄRJA TILL SKÄRGÅRDEN + BEF. VERKSAMHETER

TPUSS eller "Trafik och parkeringsutredning för södra skärgården" pågår och beslut ska fattas inom kort. Ett givande samarbete med södra skärgården och myndigheterna inför beslut kan bli givande.

Långedrag skulle kunna bli en hållplats för en ny unik skärgårdslinje med eldrivna färjor mellan Skeppsbron och skärgården. Den skulle kunna samla upp alla dem utmed kusten som uppskattar en lugn och behaglig båtfärd bättre än bilköer. Staden många vill ha innehåller såväl puls som lugn.

Miljövänlig eldrift till sjöss är på väg. Superladdade eldrivna passagerarfärjor finns redan i Sverige. Det finns ett helt nytt patentsökt skrov kallat "Superdisplacement Hull" som är anpassat för att minimera bränsleförbrukningen i farter upp till 12 knop. Hela skärgårdsflottan byts ut för eldrift.

I hamnen kan ett mindre båtell inrymma en social mötesplats och övernattningsmöjlighet för sjösportskolans elever. Antingen flytande eller uppställd på "utfyllnaden".

Nuvarande bilparkeringen upp mot spårvagnshållplatsen kan bli en elegant fordonspool täckt av ett grönskande tak med glaslanterniner. Den kan innehålla såväl mark- som vattenfordon och stort utbud av olika sorters bilar för boende såväl i skärgården som i Långedrag.

Från taket nås kulturstigen som leder upp till bronsåldersröset och monumentet från vilket det är en vidunderlig utsikt ut mot havet. Fordonspoolen kan utnyttja den befintliga båtservicen i hamnen och båtellet de befintliga restaurangerna.

Vi är tacksamma för synpunkter på denna delrapport
före 31 januari 2016 för att kunna ta ställning till nästa processteg.

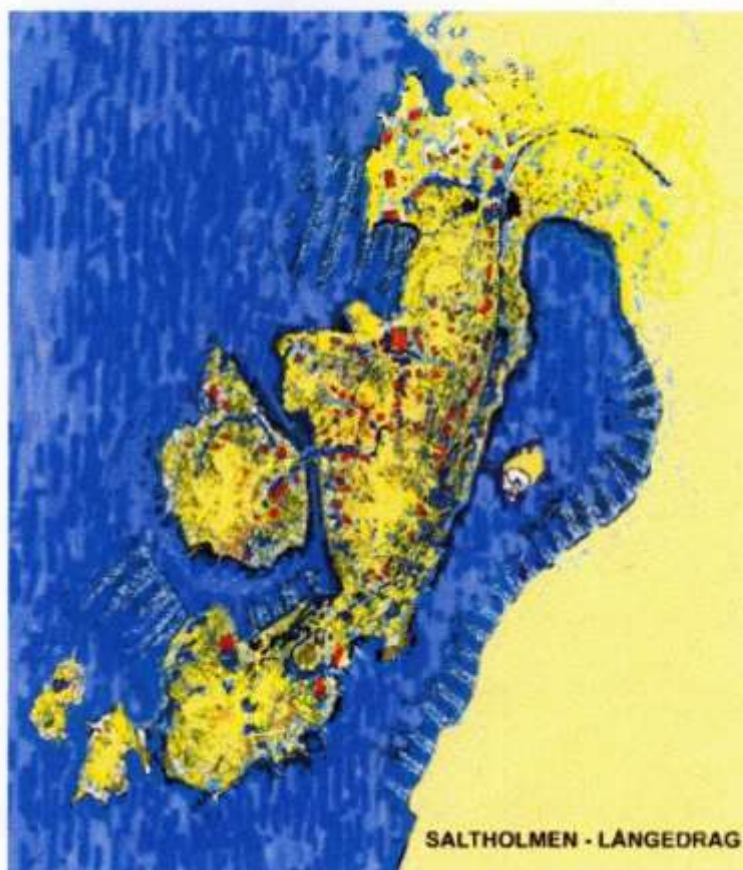
Långedrag 2015-12 -21

Studiecirkeln: Långedrags hamn/Medborgarkraften/Staden vi vill ha
e.post: arne.person@globalnet.net tel: 070 6720542

Arne Person Eivind Røh Jonas Göransson
Jonas Göransson Kjell Erik BP 9
Arne Person Jonas Göransson Johan Westberg

BILAGA NR 2 LÅNGEDRAGSBILDERNA

**VAR MED OCH PLANERA
SALTHOLMEN - LÅNGEDRAG
GENOM ATT BEDÖMA OCH GE
FÖRSLAG TILL BILDER**

FÖRENINGAR I ÄLVSBORG SEPTEMBER 1998

Bilder

Ett processteg för att nyttiggöra medborgarkraften i den detaljerade översiktsplaneringen för Saltholmen - Långedrag.

För att få en uppfattning om idén med utredningen bifogar jag några av de bilder som skall stimulera de boende inom Stora Göteborg, i södra skärgården och inom planområdet, till egna bilder och synpunkter för nästa steg i planeringen.

Bilderna kan gestalta allt, konsekvenser, alternativa lösningar, eller något speciellt att begrunda och är obundna av t ex politiska beslut och bestämmelser. Detta ger medborgarna möjligheter att få en uppfattning om såväl problemställningar som möjligheter. Genom att poängbedöma bilderna samt ge egna förslag, och synpunkter kan medborgarkraften, komma planeringen till godo.

Provbedömningar

Under Nya Varvets Dagar provbedömdes i Egnahemsföreningens regi 16st Saltholmen - Långedrag bilder. Intresset för bilderna var stort.

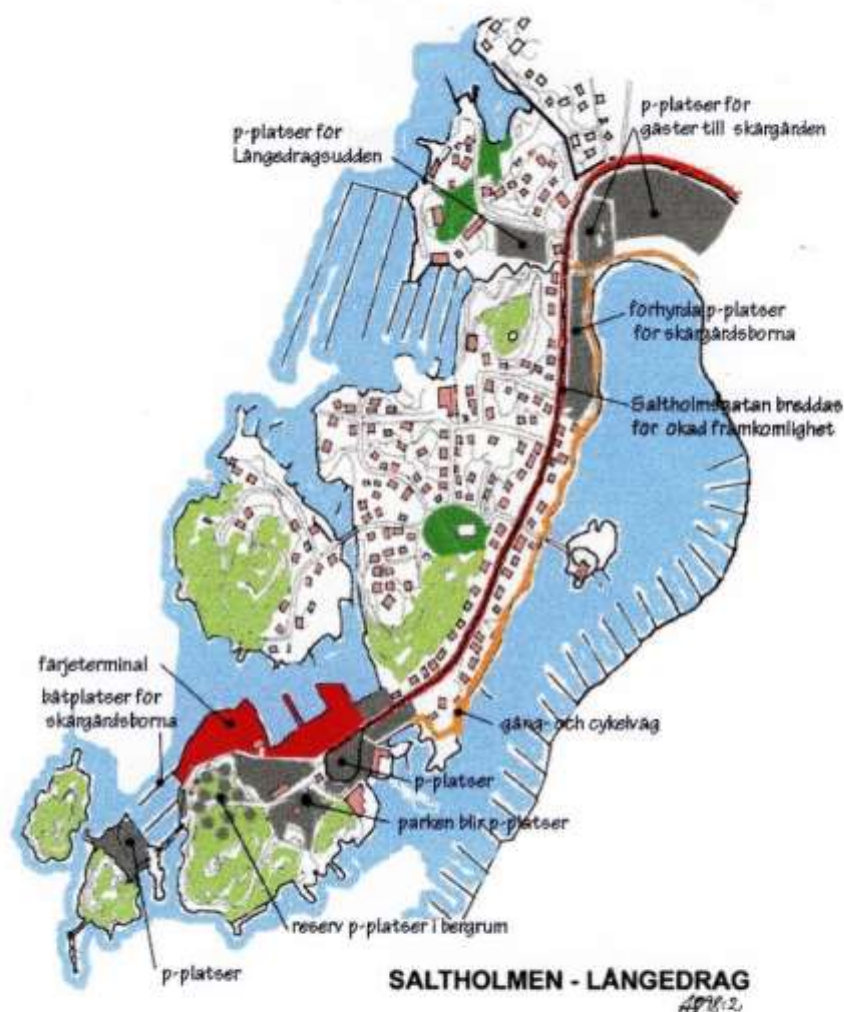
Under sommaren har invånare på en av öarna i södra skärgården fått ta del av bilderna, som hade utökats med 15st, som enbart behandlar skärgårdstrafiken. Dessa är mycket positiva till sättet att angripa problemen och önskar att utredningen kommer till utförande.

Avsikten är att referensgruppen Föreningar i Älvsborg, under hösten skall låta olika medborgargrupper bedöma dem samt ge egna förslag.

Ett urval frågeställningar:

- Det finns åsikter om att medborgarkraften redan genom de folkvalda politikerna kommer till uttryck i översiktsplaneringen och därför som fristående kraft bör utgå.
Är den politiska kraften = medborgarkraften?
- Är bilder ett framkomligt sätt att stimulera medborgarna till nytänkande och kraftsamling? Kan metoden användas i andra stadsdelar?
- Det framhålls av många att det är viktigt att de tre krafterna, bärkraft, konkurrenskraft och medborgarkraft, samverkar på lika villkor. Ekonomiskt kan de två första stödjas av marknaden. Vem stöder den tredje?
- Hur skall medborgarkraften struktureras för att bli ett kontinuerligt planeringstillskott?

BILD 1. TERMINALEN

Södra skärgården är unik. Den måste hållas levande. Saltholmens och Långedragsuddens nuvarande innehåll är idag inte speciellt attraktiva för Göteborgarna och kan mycket väl ligga någon annanstans. Inga arrangemang för turister som alstrar bilar. En ny terminal för person- och godstrafiken anläggs på Saltholmen. All befintlig parkeringsyta samt nuvarande parken viks för skärgårdsbornas bilar. Cisterner och upplag för skärgårds- trafiken ordnas i anslutning till terminalerna. Småbåtshamnarna och baden flyttas till lämpligare ställen utmed kusten. Inre Hinsholmskilens grönyta används som reserv- område för bilparkering för resenärer till skärgården. Saltholmsgatans framkomlighet ökas genom flyttning av gång- och cykelbanan till Hinsholmskilens västra strandlinje.

BILD 2. SKÄRGÅRDSCENTRET

Med terminalen som centrum kan området utvecklas till att bli hela södra skärgårdens centrum. Ett rikt utbud på butiker och service anordnas i såväl nyproducerade som befintliga hus utmed Saltholmsgatan som blir centrals strög. Områdets delar binds även ihop medelst gång- och cykelvägar utmed kustlinjen. För att förstärka ökaraktären grävs palmsundet upp. En viss förtätning av områdets bebyggelse medges. Den skall vara av skärgårdskaraktär.

BILD 3. NÖJESCENTRUM

Genom att ge plats för nöjesetablissemang som är attraktiva året runt kan området blomstra upp. Ekonomiskt utrymme ges för upprustning av allmänna ytor inom området. Utbyggnad av bryggvägar och bryggbodar kan medföra strögående likt det i Bohusläns fiskelägen. Pailsundet grävs ut. Större restaurang eller kasino etableras på Långedragsudden. Mindre fiskrestauranger mm utmed ströget anordnas. Stor vikt läggs vid utomhusbelysningen. Färjeförbindelser med Öarna Hisingen och City arrangeras. I inre Hinsholmskilen anordnas prydliga bilparkeringar. Trafiken till södra skärgården blir underordnad.

BILD 4. DET FASHIONABLA

En prydlig hållplats ersätter skärgårdsterminalen. Saltholmsparken utvecklas till att bli en fashionabel anläggning innehållande såväl exklusiv mindre restaurang som kulturella verksamheter. Badlivet utvecklas. Varmbadhuset blir åter badinrättning. Utkikspunkter iordningställs för picknicks. Bryggförbindelse anordnas mellan Saltholmen och Långedrag. Störningar för de boende minimeras. Stor vikt läggs vid båtlivet. Kanot- och roddföreningen får en renesans. På Långedragsudden byggs en exklusiv restaurang som i första hand nås sjövägen. Palmsundet återställs och allén liksom parken ges status. Hänsyn tas till bevarandeområden. Området vänder sig till en mogen publik.

BILD 5. SKÄRGÅRDSMILJÖ

Biltrafiken inom området begränsas. Kollektiva färdmedel anknyts till skärgårdsterminalen. Stora krav ställs på att byggnadsarkitektur, och markbehandling anpassas till skärgårdens. Båt- och fiskorienterade verksamheter prioriteras. Palsundet återställs. Inga speciella arrangemang ordnas för att locka till sig turister. Långedragssuddens innehåll utvecklas med skärgårdsbarns ögon.

BILD 6. SMÅBÅTSPARADISET

Samtliga småbåtshamnar ses över och rustas vid behov upp. Uppställningsplatser för båtar och bilar ordnas inom området. Varvsverksamheten på Ångholmen återskapas och den vid Pejllingsgatan behålls. Övrig service för båtnäringen kompletteras. Den marina utbildningsverksamheten utökas. Kanot- och roddforeningarna utvecklas. En bryggförbindelse mellan Saltholmen och Långedrag byggs ut. Privata bryggforeningar uppmuntras. Palmsundet återskapas liksom farleder för småbåtar mellan Saltholmen och Vässingsö resp Aspholmen. Färjeförbindelser med S skärgården, Hisingen och city förutsätts, liksom fiskrestauranger på såväl Saltholmen som Långedragssudden.

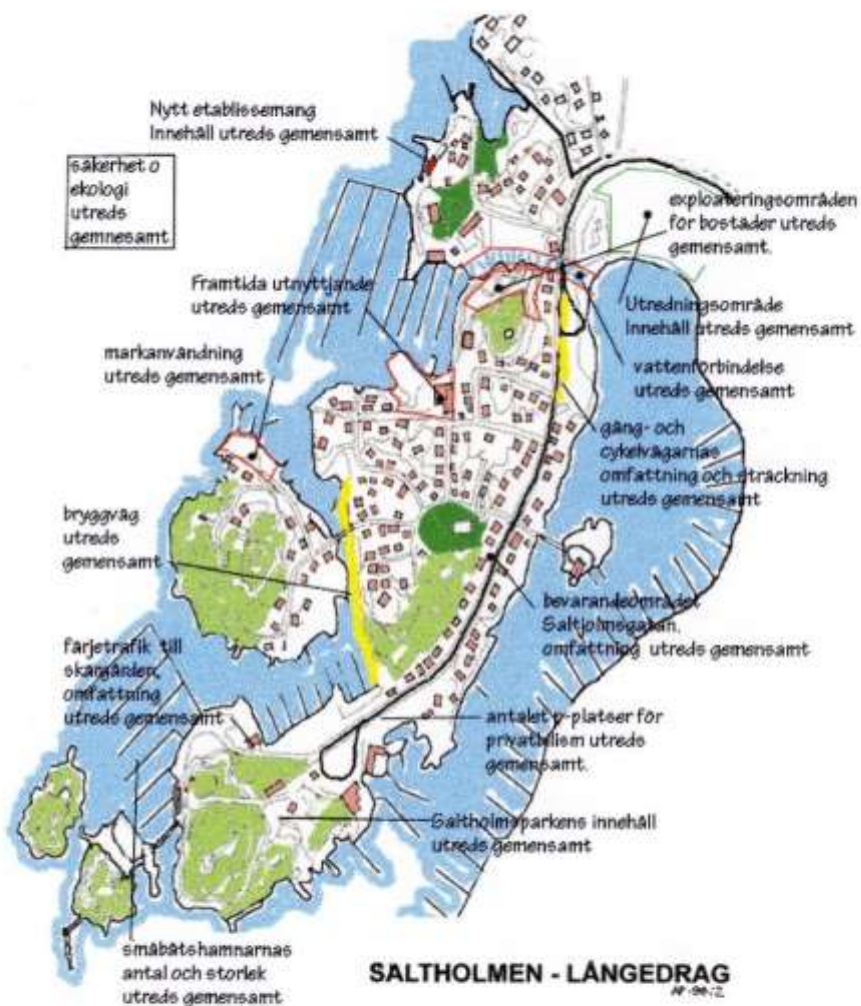
BILD 7. FRILUFTSPARADISET

Utmed kusten från city till Saltholmen ordnas en gång- och cykelförbindelse. Stor hänsyn tas till områdets natur och landskap. Utblickar, naturum och förräddningen förbinds med cykel och gångstråk. Området planeras för att under vissa årstider ta emot stora mängder friluftsmänniskor från Storgöteborg. Enklare serveringar anordnas på lämpliga ställen. Uppställningsplatser och service för cyklar ordnas. Trafiken till södra skärgården liksom båtuppläggningsplatser begränsas så att de väl passar in i miljön.

BILD 8. DEN LEVAND E OASEN

Hänsyn tas till alla kvalitéer som finns inom området. Såväl båtfolk, friluftsmänniskor, boende och inom området verksamma går samman och förverkligar en oas för storstadsborna. Störande element elimineras genom att finna andra lösningar.

BILD 9. SOM NU

Det mesta är bra som det är med undantag för trafiken till skärgården. Om enbart en hållplats till skärgården anordnas på Saltholmen kommer automatiskt markytor att friställas för att täcka de andra intressenternas behov för båt- och biluppställning. Inga speciella arrangemang görs för att locka dagturister till området. Befintliga grönområden behövs för de boendes rekreation och skall inte exploateras.

BILD 10. DET TÄTA SAMHÄLLET.

Området är p g a sitt läge mycket attraktivt för många. Utan att förstöra dess kvalitéer kan området likt de Bohuslänska fiskelägena ges en tät bebyggelse och därmed ge fler möjlighet att bosätta sig här, såvida trafiken till södra skärgården elimineras.

BILD 11. GÖTEBORGARNAS OAS.

Till grund för planeringen får Göteborgarnas önskemål ligga. Dessa klarläggs genom enkäter, tidningsartiklar och utställningar.

BILD 12. DE BOENDES OAS

Innan ytterligare exploatering av området utförs tillses, att de boendes önskemål uppfylls ifråga om rekreation, lek, bad, bryggplatser, strövmråden, service, trafikanordningar, miljösatser, skydd mot föroreningar och buller mm. Inga investeringar görs i etablissemang som medför invasion av människor.

BILD 13. KÄNSLAN

IT-samhället kommer att övergå till känslsamhället. Detta beaktas i planeringsarbetet. Känslor, upplevelser, äventyr osv värderas. Tidsbegreppet och materiella ting blir av mindre betydelse. Platsanalyser däremot viktigt. Natur och landskap, karaktärsdrag och bebyggelsestrukturer kommer att beaktas t ex den utmed Saltholmsgatan. Området gestaltas mer för människorna än för kommunikationsmedlen. En av många förbindelser till södra skärgården är förlagd på Saltholmen. Ett fåtal p-platser väl anpassade till naturen anordnas. Såväl på Saltholmen, på Långedragssudden som på båtar kommer arrangemang för upplevelser av olika slag att etableras. Dagturisterna välkomnas.

BILD 14. SÄKERHET

Vi vet att brottsligheten ökar och våldets karaktär blir allt brutalare. Även mindre brott som tjuveri, vandalism och klotter måste beaktas. Så länge dessa problem inte elimineras kan inte säkerhetsaspekterna åsidosättas. Inhägnader, larm, beväpnade vakter mm kan krävas. Återhållsamhet med nya gång- och cykelvägar kan vara berättigat liksom att undvika en intensiv okontrollerad genomfartstrafik. Inga investeringar bör göras i etablissemang som medför invasion av människor. Båthamnar och bryggor bör reserveras för de boende.

BILD 15. EKOLOGI

Ett av översiktsplanens mål är bärkraft. Markanvändningen blir avhängig hur denna löses. Vilka energikällor skall användas? Hur skall transporterna ske? Hur skall hanteringen av avfallet ske? Skall humanurin och fekaller sorteras vid källan, för att få ett uthålligt kretslopp, eller skall det bli rötslam för att myndigheterna arbetar för det? Var i området skall källsorteringsstationerna ligga och hur skall komposteringen ske för att förhindra elakartat lukt och råttinvasion? Skall jord- och bergvärmen utnyttjas eller skall värme utvinnas ur vattnet? Skall energifrågan lösas centralt eller individuellt?

BILD 16. TRAFIK: O-VISION

En vision finns att planera trafiken på så sätt att personskador inte kan uppstå. Detta kan ske genom att separera olika trafikslag från varandra och där det är motiverat även införa hastighetsbegränsningar. Om skärgårdsterminalen bibehålls på Saltholmen och utvecklingen på öarna sker i nuvarande takt måste drastiska förändringar av Saltholmsgatan utföras. Gång- och cykeltrafiken måste flyttas. Spårvägen måste få egen banvall och hastighetsbegränsning för bilarna till 30 km/tim införas, eftersom siktsträckorna på flera ställen är korta vid utfarter. Det innebär breddning av Saltholmsgatan alternativt enkelt spår för spårvägen.

Sheet1

SALTHOLMEN - LÅNGEDRAG

16 ST BILDER

ALLMÄNHETENS BEDÖMNING

NYA VARVETS DAGAR

DEN 6-7 JUNI 1998.

POANG	10	5	1	-10	SUMMA POANG	
BILDERNA I NUMMERORDNING						ANM
1.TERMINALEN	1		1	8	11 - 80 = -69	förlorare
2.SKARGÅRDSCENTRET		4	2	1	22 - 10 = 12	
3.NOJESCENTRUM	1	1		1	15 - 10 = 5	
4.DET FASHIONABLA	1	1	3	6	18 - 60 = -42	
5.SKARGÅRDSMILJÖ	2	2	1	1	31 - 10 = 21	
6.SMÅBÅTSPARADiset	2				20 - 00 = 20	
7.FRILUFTSPARADiset	5	7	4		89 - 00 = 89	VINNARE
8.DEN LEVANDE OASEN	5	6	1		81 - 00 = 81	
9.SOM NU	1		1	1	11 - 10 = 1	
10.DET TATA SAMHALLET				4	00 - 30 = -40	
11.GÖTEBORGARNAS OAS	7	1	2		77 - 00 = 77	
12.DE BOENDES OAS			2		02 - 00 = 2	
13.KANSLAN	3	1	4		39 - 00 = 39	
14.SÄKERHET		1		3	05 - 30 = -25	
15.EKOLOGI			2		02 - 00 = 2	
16.TRAFIK: 0-VISION		1			05 - 00 = 5	
SVAR	28	25	23	25		
TOTALT 28 SVARANDE						

BILDERNA ORDNADE EFTER ERHÅLLNA POÄNG

07.FRILUFTSPARADiset	5	7	4		89 - 00 = 89	VINNARE	
08.DEN LEVANDE OASEN	5	6	1		81 - 00 = 81	2:a	GRUPP 1
11.GÖTEBORGARNAS OAS	7	1	2		77 - 00 = 77	2:a	
13.KANSLAN	3	1	4		39 - 00 = 39	3:a	
06.SMÅBÅTSPARADiset	2				20 - 00 = 20	4:a	
05.SKARGÅRDSMILJÖ	2	2	1	1	31 - 10 = 21	4:a	GRUPP 2
02.SKARGÅRDSCENTRET		4	2	1	22 - 10 = 12	4:a	
03.NOJESCENTRUM	1	1		1	15 - 10 = 5	5:a	GRUPP 3
16.TRAFIK: 0-VISION		1			05 - 00 = 5	5:a	
15.EKOLOGI			2		02 - 00 = 2	5:a	GRUPP 4
12.DE BOENDES OAS			2		02 - 00 = 2	5:a	
09.SOM NU	1		1	1	11 - 10 = 1	5:a	
14.SÄKERHET		1		3	05 - 30 = -25	6:a	
10.DET TATA SAMHALLET				4	00 - 40 = -40	6:a	GRUPP 5
04.DET FASHIONABLA	1	1	3	6	18 - 60 = -42	6:a	
01.TERMINALEN	1		1	8	11 - 80 = -69	förlorare	GRUPP 6

Anm. Samtliga som svarat tog mycket god tid på sig för att utvärdera bilderna och föreföll vara intresserade av samhällsplanering. Ett stort antal personer studerade bilderna noggrant men avstod från att bedöma. Ett stort antal av besökarna på Nya Varvet var inte Älvsborgsbor.

Grupp	Sort	Tänkbara scenarier
Grupp 1.	Natur, mångfald och känsla.	JA
Grupp 2.	Båt, vatten o skärgård.	JA
Grupp 3.	Nöje	NEJ
Grupp 4-5.	Boende	JA
Grupp 6.	Genomfart, trafik	JA

BEDÖMNING AV BILDERNA.

JAG GER 10 POÄNG TILL BILD NR

JAG GER 5 POÄNG TILL BILD NR

JAG GER 1 POÄNG TILL BILD NR

JAG GER MINUS 10 POÄNG TILL BILD NR

JAG FÖRESLÅR YTTERLIGARE BILDER

1).....

2).....

3).....

NAMN OCH ADRESS.

.....

.....

.....

.....

☐ JAG VILL VARA ANONYM.

BILAGA NR 3 FÄRJETRAFIKBILDERNA

Bilder

Ett processteg för att nyttiggöra medborgarkraften i den detaljerade översiktsplaneringen för Saltholmen - Långedrag.

För att få en uppfattning om idén med utredningen bifogar jag några av de bilder som skall stimulera de boende inom Stora Göteborg, i södra skärgården och inom planområdet, till egna bilder och synpunkter för nästa steg i planeringen.

Bilderna kan gestalta allt, konsekvenser, alternativa lösningar, eller något speciellt att begrunda och är obundna av t.ex. politiska beslut och bestämmelser. Detta ger medborgarna möjligheter att få en uppfattning om såväl problemställningar som möjligheter. Genom att poängbedöma bilderna samt ge egna förslag, och synpunkter kan medborgarkraften komma planeringen till godo.

Provbedömningar

Under Nya Värkets Dagar provbedömdes i Egnahemsföreningens regi 16st Saltholmen - Långedrag bilder. Intresset för bilderna var stort.

Under sommaren har invånare på en av öarna i södra skärgården fått ta del av bilderna, som hade utökats med 15st, som enbart behandlar skärgårdstrafiken. Dessa är mycket positiva till sättet att angripa problemen och önskar att utredningen kommer till utförande.

Avsikten är att referensgruppen Föreningar i Älvsborg, under hösten skall låta olika medborgargrupper bedöma dem samt ge egna förslag.

Ett urval frågeställningar:

- Det finns åsikter om att medborgarkraften redan genom de folkvalda politikerna kommer till uttryck i översiktsplaneringen och därför som fristående kraft bör utgå.
Är den politiska kraften = medborgarkraften?
- Är bilder ett framkomligt sätt att stimulera medborgarna till nytänkande och kraftsamling? Kan metoden användas i andra stadsdelar?
- Det framhålls av många att det är viktigt att de tre krafterna, bärkraft, konkurrenskraft och medborgarkraft, samverkar på lika villkor. Ekonomiskt kan de två första stödjas av marknaden. Vem stöder den tredje?
- Hur skall medborgarkraften struktureras för att bli ett kontinuerligt planeringstillskott?

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG UNDERKASTELSE BILD NR 1

Kommunfullmäktige har bestämt att personterminalen skall ligga på Saltholmen. Södra skärgården skall vara en levande, självförsörjande skärgård utan bilar. Skärgårdsborna accepterar beslutet och avstår sig möjligheten att inom rimlig framtid på annan plats utmed kusten etablera t ex en kombinerad person- och godsterminal. Accepten innebär att pendlingen till Göteborg skall minska och därmed behovet av parkeringsplatser på Saltholmen. Kollektiva transportmedel och bilpooler kan förväntas ersätta det privata bilägandet. Förutom för öarna reserveras på Saltholmen parkeringsplatser för båt- och flygtrafiken samt för verksamheterna där i överensstämmelse med den fördjupade översiktsplanens intentioner. Hyran för p-platserna marknadsanpassas. Vid nyproduktion av bostäder på öarna ställs krav på ordnad parkering på annat ställe än Saltholmen. Stilen hastighetsbegränsning från Grönstängsmobot fram till Saltholmen införs för att öka trafiksäkerheten och begränsa störningarna. Utmed kusten från City ut till terminalen ordnas gång- och cykelväg.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG ÖVERTAGANDE

BILD NR 2

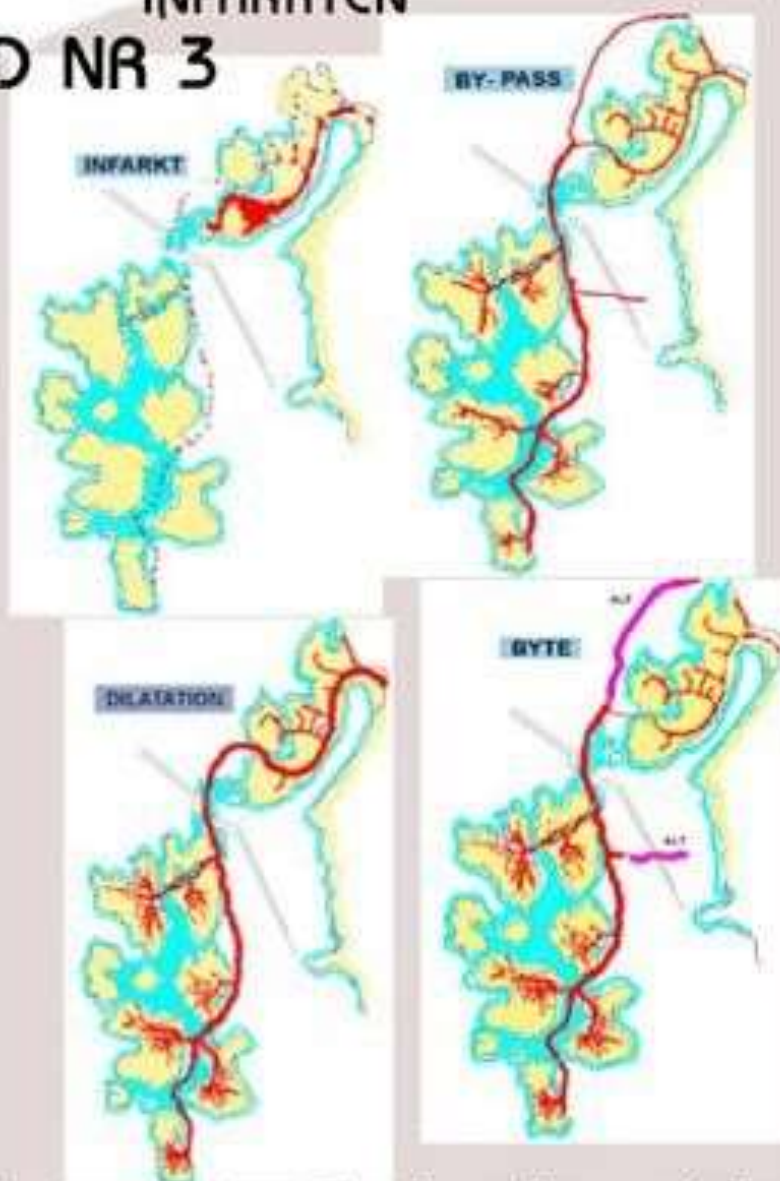
Göteborgarna har genom sina politiker bestämt att personterminalen skall ligga på Saltholmen. Ett f.d. omtyckt utfästelse för Göteborgarna, som nu inte har något som inte kan ligga någon annarsans. Beslutet innebär i princip att Surså övertar planeringen av Saltholmen och ansvarar för parkeringsändamål inom hela Saltholmen - Långedragssområdet. För att trafiken skall bli rationell förbättras godsterminalen till Saltholmen. Småbåtshamnarna, baden och verksamheterna överlämnas för att ge plats för den nya terminalanläggningen med tillhörande biluppsättningar. Omsorgsfull planering av parkeringsutrymmen förutsätts. Om möjligt bevaras en del av parken. Oljereservarer och godsutplacering förbättras så att de inte blir störande för omgivningen. Om p-platserna inte räcker till på Saltholmen, även om berggrundsgarage byggs, måste ytterligare utfästelser såsom den utnyttjade marken vid Inne Hisholmskilen ställas i ordning för parkering. Det är angeläget att med bil på kort tid kunna nå Västerleden. Därför måste såväl Saltholmsgatan som Torgny Segerstedtsgratan breddas.

FRAMTIDENS FÅRJETRAFIK I GÖTEBORG

INFARKTEN

BILD NR 3

Det begränsade utrymmet på Saltholmen och tillfartens låga standard kommer p.g.a den fortsatta expansionen på ön, att resultera i ett trafiksmånbrott. En "trafikinfarkt". Detta är inget att oroa sig för. Saltholmsgatan och Torgrny Segersvedsgatan kan breddas till motortrafikled och ytterligare utfyllnader i vätnet utföras. Möjlighet finns också att anordna provisoriska kompletterande terminaler i t.ex. Fiskebäck och Hilppan, som efterhand kan permanentas, eller flytta terminalen till en för ändamålet bättre lämpad plats när katastrofen är ett faktum.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG
PERSON- OCH GODSTERMINAL
I FISKEBÄCK

BILD NR 4

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG
PERSON- OCH GODSTERMINAL
VID KLIPPAN

BILD NR 5

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG UTBYGGD FÄRJETRAFIK TILL CITY

BILD NR 6

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG Ö-EXPLOATERING

BILD NR 7

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG

VI OCH VI
BILD NR 8

Göteborg omnämns ofta som de små stadsdelarnas stad. Detta i positiv mening. På olika förutsättningar har stadsdelarna utvecklat olika och skapat en mångfald. Samtidigt är det viktigt att stadsdelarna hålls ihop i en samverkande helhet. I annat fall kan de verka destruktiva mot omgivningen. Vid utveckling av den enskilda stadsdelen är det därför viktigt att först beakta omgivningens påverkan. *Vi och Dem* attityden måste ersättas av *Vi och Vi* attityden. Vi i det lilla och Vi i det stora. Ett samverkanprojekt mellan berörda stadsdelar för lösning av skräddarsydda trafikproblem bör genomföras innan en detaljerad översiktsplan för Saltholmen - Långedrag kan antas.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG
STRÅLAR FRÅN FÄRJENÄS
BILD NR 9

Det fontänliknande vattenornet i Biskopsgården strålar vatten. Med brefsstet strålar biltrafiken i alla riktningar mot **Oslo**, **Stockholm** och **Malmö**. Från hamnarna på norra älsrstranden försas varort till hela världen. Från kulturcentret vid Rödosten utstrålar idéer och tankar. Till förjöras blivande campingplats, instrålar turister från när och fjärran och till köjerna anlöper kryssningsfartygen. Här skall naturligtvis Göteborgs blivande centrum för färjetrafiken ligga. Härifrån utgår, de större färjorna till skärgården, City, Gårdsten och Surte, Cityfärjorna över älven, kanalbåtarna till Drottningtorget, Liseberg, Stadsteatern och marknaden vid Bellevue. Göteborgs kage vid vattnet utnyttjas. Vid hållplatserna ordnas bilupställningar efter behov (ev. p-park). Speciellt för Göteborgs designade färjor byggs. Göteborgs båtvarv och rederiinriktning för en renässans.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG BILFÄRJOR TILL FASTLANDET BILD NR 10

En levande självförsörjande skärgård måste bli så oberoende som möjligt av Göteborg. Den får inte bygga sin utedling på tilldelade p-platser på fastlandet. Bilfärjor är lösningen. Hur parkeringen och förbindelserna till den sker på öarna är en angelägenhet som får lösas internt. Bilfärjorna bör utgå från platser på fastlandet till vilka trafikleder finns. 30 km/tim mellan Gnistången och Saltholmen samt den begränsade ytan där, utesluter detta ställe som åtminstone förhållande för hela skärgården.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG

BRO TILL FASTLANDET

BILD NR 11

För att erhålla acceptabel standard på förbindelserna till fastlandet för en expansiv skärgård är broförbindelse lösningen. Genom att förlägga den mellan Fiskebäck och Styrso kan kostnaderna begränsas. Från västerleden utnyttjas den befintliga leden från till Fiskebäck varefter den på uppfyllnader mellan holmar övergår till en bro som landar på t ex Stora Mosskullen. Där kan en parkeringsanläggning anläggas varifrån de olika öarna kan nås på sätt som löses internt. Södra skärgården kan förbli bilfri.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG
FÄRJEPOOLER - OCH BILPOOLER

BILD NR 12

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG SKÄRGÅRDSIDYLLEN BILD NR 13

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG
ENTREPRENÖRERNA
BILD NR 14

Kanalen mellan Lilla bommen och Brunnsplanen återställs. En intensiv förbifart i kanalen och ölven ersätter bilarna i city.

Stadsrådsbegravningen inser Göteborgs behov av ett utvecklat förjarsystem för att avlasta den allt intensivare biltrafiken och förbättra miljön och säkerheten i staden. Genom ett effektivt kollektivt sjötransportmedel skulle Göteborgs city öningen kunna blomstra. Göteborg skulle kunna bli den sjöstad som Holländarna en gång planerade den för. Inom stadsdelen Styröd finns säkert den entreprenörssanda och kunskap som erfordras för att på bästa utveckla ett flertal förjarsverksamheter som gagnar en levande skärgård. Lokaliseringen av terminaler och tilläggstillhörigheter bestäms i samband med planeringen.

FRAMTIDENS FÄRJETRAFIK I GÖTEBORG

EU - PROJEKT
BILD NR 15

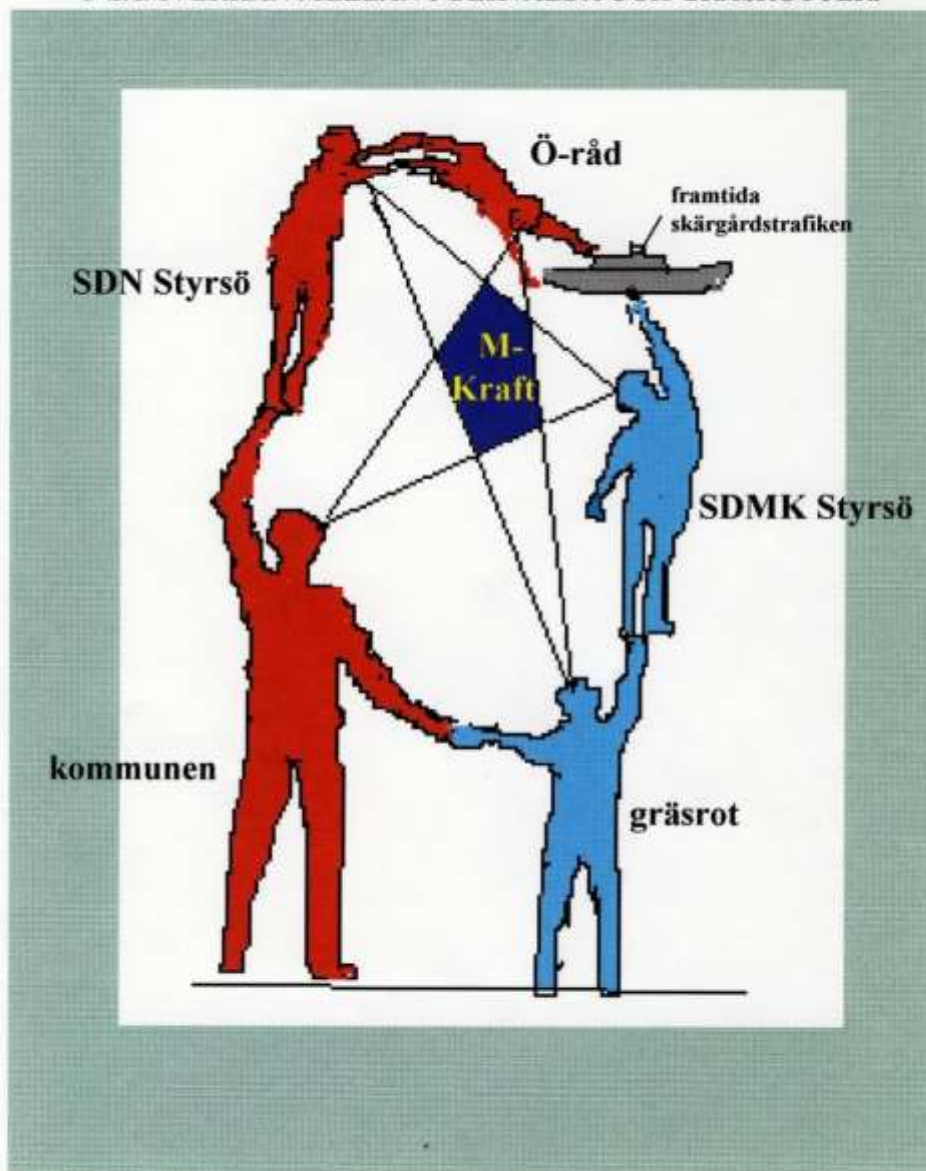
[illegible]

Det finns många sätt att lösa trafikproblemen till och på. Det är svårt att ta ställning för eller emot de olika bilderna utan att ha tagit del av konsekvensbeskrivningar och kostnadskalkyler. Med bilderna som stöd borde pågående EU-projekt kompletteras med ett, som helt ögns, omgivningspåverkan med tanke på trafikfrågorna och framtidens järnstrafik i Göteborg.

DEMOKRATI

MED MEDBORGARKRAFTEN SOM KÄRNA
I SAMVERKAN MELLAN FOLKVALDA OCH GRÄSRÖTTER.

BILAGA NR 4

Till Byggnadsnämnden

RAPPORT 1:A

INFÖR SAMRÅDET AVSEENDE DETALJERAD ÖVERSIKTSPLAN FÖR SALTHOLMEN-LÅNGEDRAG

SAMMANFATTNING

EN LEVANDE SKÄRGÅRD och ETT LEVANDE ÄLVSborg

Medborgarkraften i Älvsborg har under två års tid arbetat med planen. Ett mycket stort antal personer grupperade i arbetsgrupper, sektioner och samrådsgrupper har deltagit i arbetet. Bara inom planområdet uppskattas deltagarna vara fler än 200st.

Området är av riksintresse och har många värden som är betydelsefulla. En mängd intressen har medfört att området blivit för hårt belastat, vilket motiverar en detaljerad översiktsplanering. Många anser att den allt intensivare biltrafiken som drabbar både Älvsborg och Skärgården kommer att medföra en ohållbar situation och att lösningen är att åtgärda ett par företeelser. Vi är av den meningen att varken flyttning av terminalen, som många Älvsborgsbor kräver, eller fler p-platser på Saltholmen, som många skärgårdsbor m fl önskar, är lösningen för att återskapa balansen. Lösningen är interaktiv planering.

Medborgarkraften i Älvsborg arbetar för långsiktigt hållbara lösningar och för samsyn i ett antal frågeställningar. Vi söker möjliga utvecklingsvägar och försöker att synliggöra dessa. Vi ger nu ansvariga politiker möjligheter att agera. Vi vet att problemen inte omgående kan lösas utan stegvis i form av en process. Vi förväntar oss att Byggnadsnämnden tar del av rapporten och behandlar den på ett sätt så att vi kan få ett klart besked om politikernas ställningstagande, dvs ett kvitto på vårt arbete och klarhet i hur vi i samverkan skall gå vidare i nästa steg för att en praktisk lösning av de akuta problemen skall kunna genomföras inom rimlig tid. Vi väddar om att kommunen genom att påbörja erforderliga åtgärder visar sin vilja att arbeta för invånarnas intresse.

Denna rapport är redigerad av Ingvar Carmander tel 690892 och Arne Person tel 291893

MEDBORGARKRAFTEN I ÄLVSborg

Styrgruppen i maj 2000

.....

.....

.....

.....

MEDVERKANDE

Förutom medborgarkraftens styrgrupp, arbetsgrupper och sektioner. **8st samrådsgrupper:** Representerande de boende i området + enskilda. **Föreningar:** Älvsborgs Egnahemsförening, Fiskebäcks Egnahemsförening, Västerträffen, Långedrag Kulturförening, Saltholmens tennisklubb, Vässingsös Bryggförening, Ängholmens Samfällighetsförening, Långedrag Segelsällskap, Roddföreningen, Kanotföreningen Kallbadhusets vänner, GKSS, Saltholmens båtägareförening, Referensgruppen Kvinnor i Älvsborg, Företagareföreningen södra skärgården, Hembygdsföreningen södra skärgården,

RAPPORT 1

Innehåller såväl redogörelse för verktyget dvs medborgarkraften som produkten, dvs den detaljerade översiktsplanen.

INNEHÅLL

Rapporten består av 3 delar, **A, B o C**. För att få en detaljerad totalbild läses A o B tillsammans.

A Sammanfattning samt synpunkter som är viktiga att få med i planarbetet.

B. Förtydliganden och kompletteringar samt tolkningar av medborgarnas synpunkter.

C. Fristående uppsatser. Exempel på bakgrundsmaterial som har betydelse för planarbetet.

A SAMMANFATTNING

Ingress	sid 1
Innehållsförteckning	sid 2
Medborgarkraften i Älvsborg	sid 3
Styrgruppens sammanfattning av planeringssituationen	sid 4-5
Slutsatser	sid 6

B FÖRTYDLIGANDEN

Styrgruppens rapporter ①	sid 1
Rapporter från arbetsgrupper och sektioner ②	sid 1
Utdrag ur de fristående uppsatserna ③ - ①③	sid 9

Planeringsperspektiv③, Medborgarkraften ④, Det sociala perspektivet ⑤, Trafikenkät i Älvsborg ⑥, Den framtida färjetrafiken i Göteborg ⑦, Kultur- och naturvårdsprogram ⑧, Rapport från arb.gr "Ny restaurang i Långedrag"⑨, Synpunkter från boende ⑩, Brev ① ①, Motiveringar, idéer och förslag ①② och Utredningar, enkäter och informationskällor ① ③,

C *FRISTÅENDE UPPSATSER Kort beskrivning*

Medborgarkraften i Älvsborg	Bakgrund, organisation, arbetssätt mm	kapitel 1.
Trafikenkät i Älvsborg	T. Segerstg-Saltholmsg. Resultat och utredning.	kapitel 2.
Den framtida färjetrafiken i Gbg	Resonemang kring 15 bilder	kapitel 3.
Kultur- o naturvård. Ekologi.	Några uppsatser.	kapitel 4.
"Ny restaurang i Långedrag"	Brev till Higab efter visning av modell för allm.	kapitel 5.
Synpunkter från boende	Ex på inlagor från boende utmed Saltholmsg.	kapitel 6.
Brev	Brev i sin helhet med synpunkter.	kapitel 7.
Problemets kärna	Resonemang kring människan och demokratin	kapitel 8.
Motiveringar, idéer och förslag.	Förslag till markanvändn. mötesplatser mm	kapitel 9.
Utredn, enkäter och inf. källor	Korta beskrivningar av utredningar.	kapitel 10.

Tidigare redovisat arbetsmaterial

Under planarbetets inledningsskede producerades en hel del utredningar, analyser, bilder, skrivelser och protokoll. Materialet har varit till stor nytta för det fortsatta arbetet. Vi har inte velat belasta denna rapport med detta material. Det kan bifogas om så önskas.

Litteratur och planeringsunderlag

Förutom SBK:s planunderlag har ÖP99 med lokala program, Regeringens miljö kvalitetsmål, Bra bebyggd miljö, Demokratiutredningen m fl haft stor betydelse för planarbetet.

MEDBORGARKRAFTEN I ÄLVSBORG

1998 bildade SBK referensgruppen, föreningar i Älvsborg. Denna ombildades 1999 till en medborgarkraftsgrupp.

För att förstå vårt resonemang är det viktigt att känna till vad vi menar med medborgarkraft.

Definition: Medborgarkraften är en strukturerad kraft, som utgår från gräsrötterna. Den skall återspegla det gräsrötterna känner, dvs en underifrån kommande kraft. Den kompletterar den representativa, den folkvalda kraften- den ovanifrån kommande. Kommunikationen mellan dessa krafter sker interaktivt dvs genom ömsesidig påverkan. Vi kallar arbetssättet för interaktiv planering. Den får inte förväxlas med gräsrots- eller dialogplanering.

Organisation: För närvarande utgörs kärnan av en styrgrupp, bestående av ca 30 personer, länkad till 3st arbetsgrupper representerande Älvsborg, Fiskebäck och Södra skärgården. Dessutom har, för att nå ut till alla hushållen inom planområdet, 8st samrådsgrupper bildats vars sammankallande ingår i styrgruppen. För bevakning av specialfrågor bildas sektioner.

För närvarande är 2 st aktiva. En för den nya restaurangen och en för skärgårdstrafiken.

Inom enbart planområdet har fler än 200 personer medverkat i arbetet.

Syfte: Vara ett komplement till myndigheterna.

Mål: Medverka till att långsiktigt hållbara lösningar för planområdet hittas.

Arbetsätt: Interaktiv planering i processform.

Uppgiftens begränsning: Inom ramarna för den detaljerade översiktsplaneringen för Saltholmen – Långedrag.*

Samrådsrets: Vi utelämnar inget, dvs från globala till enskilda intressen omfattas.

Yrkanden: Vi anser en fördjupat definition av begreppet medborgarkraft i ÖP99 befogad.

---

* På grund av vårt sätt att arbeta är det omöjligt att begränsa synpunkter och diskussioner till enbart detaljerat översiktlig markanvändning. Många vill gärna utgå ifrån helheten och arbeta sig nedåt. Andra börjar vid sin egen grind och arbetar sig uppåt. Detta är en av förklaringarna till att redovisat material kan tyckas yvigt. I detta skede av planeringen ser vi inte detta som någon nackdel. Ett vaknande intresse för den egna närmiljön bådar gott inför kommande detaljplaner. (Se B ④ samt C kapitel 1 och 8)

DETALJERAD ÖVERSIKTSPLAN FÖR SALTHOLMEN-LÅNGEDRAG

Steg 1: Framtagning av bakgrundsmaterial, egna utredningar och enkäter. Uppbyggnad av organisationen samt interaktion med de boende inom planområdet, i Fiskebäck och på vissa öar samt inledande kontakter med några myndigheter. Materialet är inte att betrakta som ett planförslag. Det är ett försök till tolkning av vårt nuvarande underlagsmaterial, att ligga till grund för nästa steg i processen.

Steg 2: Interaktion med myndigheter och skärgården med början i och med denna rapport.

Förord

Vi instämmer i ÖP99:s resonemang om det stora och det lilla Göteborg. Vi måste skapa levande stadsdelar i staden, som i samverkan ger det stora. Konventionella planeringsmetoder förslår inte. Medborgardelaktighet och möjligheter att påverka i stället för enbart deltagande kan vara en väg i rätt riktning. Med arbetsgruppernas rapporter som grund söker vi därför, med ett socialt perspektiv till vår hjälp, finna öppningar som kan vara vägledande för den fortsatta planeringen. Dessa finns redovisade i del B och C. kapitel 8.

Vid en första analys av arbetsgruppernas rapporter har styrgruppen kunnat komma överens om att vissa åtgärder i princip bör utföras omgående, andra på kort eller lång sikt. En samman-ställning av dessa finns på sid 6. Nedan redovisas sådana delar av analysen, som är av stor betydelse för planarbetets fortsättning.

Inledning

Södra älvstranden från Röda Sten till Fiskebäck är Göteborgs sista öppna och relativt oexploaterade sammanhängande naturområde mot öppet vatten. Älvstränderna inom Göteborgs centrala delar exploateras alltmer. De naturresurser som återstår måste värnas till gagn för nuvarande och kommande generationer. Dessa relativa fria områden är de sista lättillgängliga andningshålarna västerut för alla göteborgare utefter strandremsan finns flera oersättliga miljöer. För att både utveckla och bevara Långedrag- Saltholmens unika karaktär krävs varsamhet och djup omtanke om dess förtjänster i kommande detaljerade översiktsplan. Viktigt är att områdets rekreations- och naturvärden tillvaratas, liksom dess karaktär med obebyggda stränder, måttfull skala på bebyggelsen och ett levande båtliv.

Området innehåller bohuslänsliknande kustnära delar. Kommande och nuvarande aktiviteter måste överensstämja med områdets karaktär av kustsamhälle. Området är nu för hårt belastat av trafik, parkeringselände och inte minst ökat förfall. Intresset för uppsnygning av närmiljön på kort tid kräver klarläggande av ansvarsdelen.

Sammanfattning

Biltrafik: Bilparkeringen på Saltholmen och trafiken på Saltholmsgatan uppfattas allmänt som oacceptabel. Trafik och parkeringsbehov ökar hela tiden. Senaste tillskottet av mark vid Aspholmen tillkom för att avlasta, men problemen kvarstår. Bilden blir inte ljusare av att utflyttningen till skärgården ständigt ökar = ökning av trafik o parkering. Trafiksäkerheten på Saltholmsgatan är en viktig fråga bl a därför att gatan är enda tillfarten till färjeterminalen. En alternativ väg för utryckningsfordon bör beaktas. (Se del C kapitel 6). För att erhålla en långsiktigt hållbar lösning, anser vi att det måste upprättas ett program för ett kommunalt trafikprojekt för de västra stadsdelarna tillsammans med medborgarna för att minska bilberoendet.

Bilparkering: Vi anser också att det akuta behovet av parkeringsplatser för öborna skall ses över. Önskemål från många öbor finns att samma regler för bilparkering skall gälla för dem som för de fastlandsboende. Detta föranleder oss att yrka på att en utredning omgående påbörjas om deras rätt till plats för biluppställning på anvisade ställen på fastlandet. Många öbor tycker att p-platserna borde fördelas efter ett enhetligt system och inte efter det nuvarande, som upplevs orättvist. De ansvariga tycks tro att detta system fungerar bra. På sikt bör, för hela planområdet, men speciellt på Saltholmen, antalet p-platser reduceras.

Saltholmen: En handlingsplan för utvecklingen på Saltholmen måste upprättas snarast. I samband med den skall också utredas konsekvenserna av en viss reduktion av båtuppläggning och båtbygggor inom hela planområdet. (se C kapitel 9)

Färjetrafiken: Vi inser också att en färjetrafikutredning i samverkan med södra skärgården och boende utmed Älvsborgskusten är nödvändig att utföra snarast. Trycket på Saltholmen måste minskas. Genom att fler hållplatser på såväl södra som norra älvstranden in till t ex Stenpiren införs, skulle fler alternativa vägval skapas i båda riktningarna. Genom valfrihet att komma närmare sitt resmål skulle också behovet av bilresor minska. Tillkommande hållplatser måste förses med erforderligt antal p-platser efter öbornas behov.

Godstrafiken: Vi söker en långsiktigt hållbar lösning av godstrafiken vilket är ett villkor för att Fiskebäck vill hjälpa till att lösa problemen på Saltholmen. Hjälpen får nämligen inte ske till priset att problemen överförs till Fiskebäck. Det är aktuellt nu att godstrafiken skall över- föras till Fiskebäck. Detta kan bli accepterat, för att lösa problemen på kort sikt, om en lösning kan träffas som inte stör fiskeindustrin. Ett villkor är dock, att den långsiktigt hållbara lösningen söks i samverkan med skärgården. Fiskebäck har i skrivelse till kommunen föreslagit Färjenäs som lämpligt läge för terminal. De tidigare hindren för ett sådant läge är numera eliminerat.

Ny Restaurang: En sådan är i vardande och upplevs positivt. Uttalat behov finns att samtidigt rusta upp Långedragsparken och omgivningarna kring restaurangen samt att konsekvensbeskrivning av Långedragrestaurangens påverkan på området utförs.

Bostäder: Även framledes bör bostadsområdena leva vidare som separata områden. Varvsområdet vid Pejlingsgatan skall ej bebyggas med bostäder, utan i framtiden vikas för marin verksamhet. ÖP99 skall ändras på denna punkt.

Äldreboende: Många av de boende har uppnått hög ålder vilket betyder intresse för nya former av äldreboende inom området. I övrigt anses planområdet som fullbyggt.

Gång- och cykelvägar: Tillkommande gång- o cykelvägar inne bland husen, avsedda för allmänheten eller kontinuerliga bryggvägar utmed vattnet upplevs inte som positivt, med undantag för den befintliga bryggvägen mellan Nimbus och Pejlingsgatan. Däremot är man positiv till förbättrade gångstigar. Gång- o cykelstråk utgående från centrum uppskattas om de förläggs så att bostadsområdena inte blir störda. Användning av Solhöjdsgatan, som del av ett gångstråk accepteras. Stadsbyggnadskontoret påbörjade studie forceras och fördjupas.

Rekreation och friluftsliv: Stor oro uttrycks redan idag över trafiksituationen och barnens säkerhet i trafiken på speciellt Saltholmsgatan med dess tvärgatsutfarter samt över en framtida exploatering av de få fria ytor som finns kvar med möjlighet till lek och friluftsliv. Exempel på en sådan naturyta är Inre Hinsholmskilen, som enligt flertalets uppfattning är lämpad för rekreations- och friluftsliv i olika former. En skiss till detaljplan för detta område måste utarbetas snarast med beaktande av de kringboendes behov.

Gamla hamnen: Området är i behov av en bevarandeplan. Se B②. och C, kapitel 7

Skärgårdssektionen: Vi bygger nu upp en sektion för skärgårdssamarbete där representanter från alla öar medverkar. Mer om arbetsgruppen redovisas i del B ②.

Övrigt: Parkers och rekreationsområdets underhåll och innehåll samt hänsyn till existerande resp tillkommande verksamheter se B②. Fiskebäck: Se B.② Natur- och miljöbeskrivning se C kapitel 4.

SLUTSATSER

Åtgärder som bör genomföras på kort resp lång sikt. För SBK att redovisa vid samrådet!

På kort sikt dvs inom 5år.

1. Varvsområdet vid Pejlingsgatan skall ej bebyggas med bostäder, utan även framtiden tjäna för marin verksamhet. ÖP99 ändras.
2. Intresset för uppsnygning av närmiljön på kort tid kräver klarläggande av ansvarsdelen.
Ett kultur och naturvårdsprogram för hela området skall tas fram.
3. En handlingsplan för utvecklingen på Saltholmen upprättas omgående.
4. Konsekvensbeskrivning utförs rörande Långedragrestaurangens betydelse för området.
5. Detaljplaneskiss för Inre Hinsholmskilen utarbetas med beaktande av de kringboendes behov.
6. En fördjupad studie av planerad gång- och cykelled från City till Fiskebäck och vidare, som i första hand berör planområdet.
7. Ett program för ett kommunalt trafikprojekt för de västra stadsdelarna tillsammans med medborgarna för att finna vägar för ett mindre bilberoende
8. Påbörja utredning om skärgårdsfastighetsägarnas rätt till anvisad p-plats på fastlandet.
9. En utredning i samverkan med södra skärgården och boende utmed Älvsborgskusten bör ske med provturer utmed kusten för att klarlägga möjligheterna till ökad färjetrafik.

På lång sikt

1. Viss reduktion av båtbyggare och båtuppläggning inom området.
2. Reduktion av bilparkeringen inom området.
3. En översyn av speciellt Saltholmen vad gäller verksamheter, turister, båtliv och trafik.
4. En fördjupad programförklaring avseende medborgarkraften. Införs även i ÖP99

På kort sikt att utföras av styrgruppen

1. Förslag till åtgärder att utföras t ex inom Saltholmsgatans gatuutrymmen inlämnas till Trafiknämnden.
2. Begäran hos Trafiknämnden att hastigheten på Saltholmsgatan begränsas till 30km/tim.

Styrgruppens ordförande har ordet

Arbetsgruppernas rapporter innehåller ett omfattande material. Ett mycket stort antal medborgare har varit delaktiga och fått möjligheter att påverka, vilket inger förhoppningar för fortsättningen. Vi inser att vårt material inte är tillräckligt för att ligga till grund för en detaljerad översiktsplan, vilket inte heller varit våra intentioner. Vi förväntar oss däremot att kommande samrådshandling kommer att innehålla erforderliga konsekvensbeskrivningar för såväl det korta som långa perspektivet. I ÖP99 anges att planen skall värna om medborgarens välbefinnande. Är det tillräckligt? Tanken bakom ett socialt perspektiv, som ett sätt att fördjupa demokratin bör synliggöras redan i översiktsplaner för att kunna beaktas i påföljande detaljplanering.

Styrgruppen för Medborgarkraften i Älvsborg/ ordf Dick Berghede

BILAGA NR 5**MODELLBYGGE AV JUBILEUMSPARKEN I FRIHAMNEN
KOMMUNENS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH INSPIRATIONER****Kommunens honnörsord för Jubileumsparken**

♦ Frihamnen ska vara en del av regionens kärna och vara öppen för världen, utvecklas hållbart, hela staden, nära vattnet och stärka kärnan. Frihamnens historia ska tillvaratas.

♦ Tanken med jubileumsparken är att vi tillsammans ska skapa en mötesplats med mångfald i både vegetation och arkitektur, som ständigt kan utvecklas av nästkommande generation. Den ska vara gjord av alla och till för alla.

♦ Smarta lösningar för samnyttjande och multifunktionella byggnader och ytor behövs. Såväl temporära som permanenta. Projektet Platsbyggnad med så kallade värdeskapande aktiviteter pågår redan.

Medborgarförslag på inriktning för parken.**Renodlad kärnverksamhet!****HASSP (Holistic Association Social Science Park)**

Processpark för hållbar utveckling för Staden/Regionen/Sverige/Världen

Delvis kärnverksamhet!

(Ingredienser som är viktiga för en holistisk kärna men inte inryms i parken annat än som ett skyltfönster kan i första hand lokaliseras till Lindholmen men även till Heden, Gullbergsvass eller Ringön) **Teman!**

♦ Bad- och friluftspark ♦ Evenemangspark ♦ Marina ♦ Frihamn och Fristad ♦ Skyltfönster för regionen ♦ Test- och innovationspark
♦ The Core eller Kärnan

Enkät ”Fördela Jubileumsparkens innehåll!

Skriv på baksidan dina egna tillägg och kommentarer!

FÖRDJUPNINGAR

Renodlad kärnverksamhet!

1. HASSP (Holistic Association Social Science Park)

Processpark för hållbar utveckling för Staden/Regionen/Sverige/Världen

Hela parken utformas som en temapark. Inriktningen är helhet. Detta innebär att i första hand tillföra parken allt det som saknas i dagens samhällsplanering samt tillkommande funktioner som krävs för att få till stånd en hållbar global samhällsplaneringsprocess.

Detta förhållningssätt gestaltas i såväl byggnadernas innehåll som i vatten- och grönyrtornas disponering. Parken föreslås få fristadskaraktär för experiment och tester.

För att känna ett sammanhang KASAM är det viktigt att samla alla beståndsdelar inom ett område. Det som redan finns eller planeras på andra ställen ges därför ett skyltfönster eller kiosk inom parken.

Modell exempel:

”HASSP” inkluderar KÄRNAN: CENTRAL INTERAKTOR

Idé:

Grupprum, representerande de tre krafterna, regionen och de tio stadsdelarna, balanseras under påverkan av det förflutna och framtiden gestaltat av Tornet med plenisal och en skulptur av Quadruple Helix ledande till ett utsiktsplan mot framtiden. Här skapas den hållbara samhällsbyggnadsprocessen i samverkan med alla intressenter. En öppen byggnad för alla.

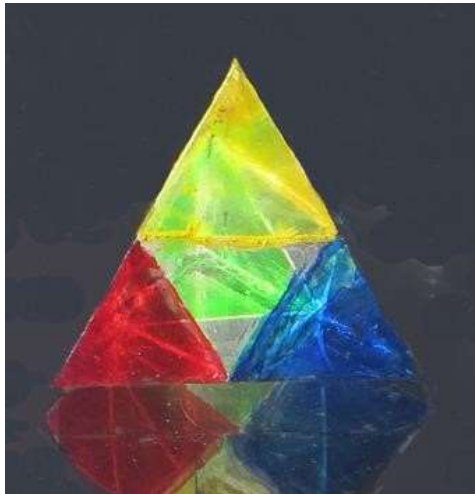

QUADRUPLE HELIX

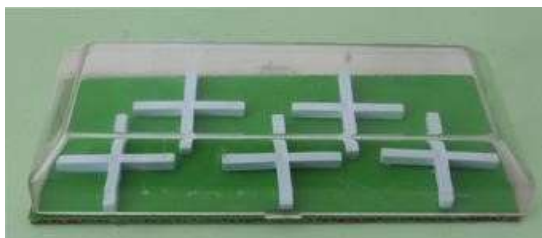
Göteborgs har tre vetenskapliga teknikparker. I samverkan kallas dessa för Triple Helix och har blivit Göteborgs stolthet. (Helix = spiral) Dessa inkluderar inte det sociala perspektivet. HASSP som i sig inkluderar social vetenskap i samverkan med Triple Helix blir den felande länken för ett holistiskt förhållningssätt.

FRAKTALPYRAMIDER, GLOKALT OCH LOKALT

Fraktaler: Sierpinski's pyramid!
Många ser dagens situation som kaotisk. För att få känsla av sammanhang KASAM kan fraktaler användas för att hitta sin plats och få struktur.
En fraktal definieras ofta som "ett självlikformigt mönster med struktur i alla skalor". Det finns teorier om att utvecklingen sker med utgångspunkt från enkla regler. Här representerar färgerna marknad, ekologi, socialt och konst/kultur. Varje intressent har sin plats inom en sådan struktur.

VERKTYGSSGATA

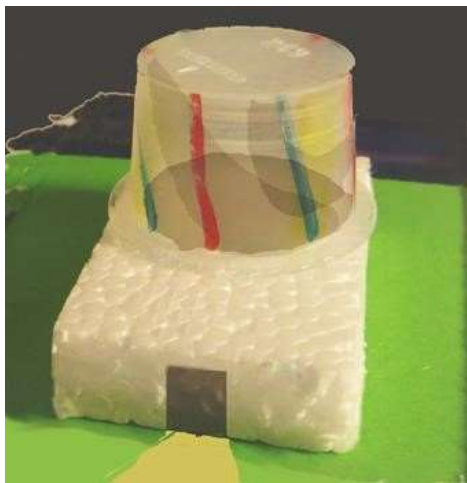
För att visioner och idéer ska kunna förverkligas fordras verktyg av varierande slag. Till samhällsbyggarnas hjälp ordnas en särskild gata för dessa där det finns möjligheter att pröva på och påverka.

Anläggningens inriktning är jämställdhet, demokrati, delaktighet, tillgänglighet och välfärd tillämpbart för såväl regionen som hela globen. Innehållet skapas av medborgarna i samverkan med pågående arbete på Göteborgs universitet för att i framtiden bli en angelägenhet för alla och få stor betydelse vid balanseringen i styrcentralanläggningen.

DEMOKRATICENTRUM

FREDSCENTRUM

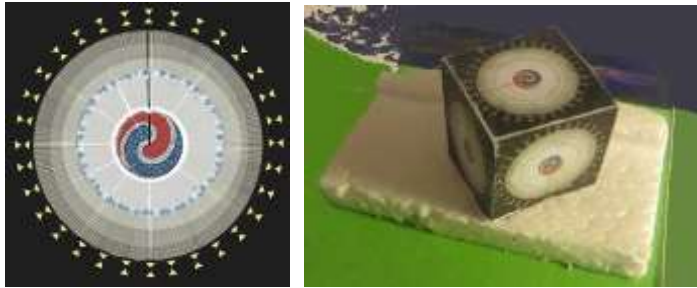
"THE CORE" eller Kärnan

Göteborg kan bli en föregångsstad inom fredsarbetet, genom att etablera en HASSP i Frihamnen, som klarar av att överbrygga alla interna motsättningar och sätta ihop alla bitar i det komplicerade konflikthanteringspusslet. Det gäller att skapa en organisation som kan arbeta med helheten, omfattande forskning, planering. Det handlar om att knyta ihop trådarna till en sammanhängande väv. Konflikthanteringsfrågor från olika tidsepoker analyseras och åtgärdsförslag tas fram för beslut i centralanläggningen.

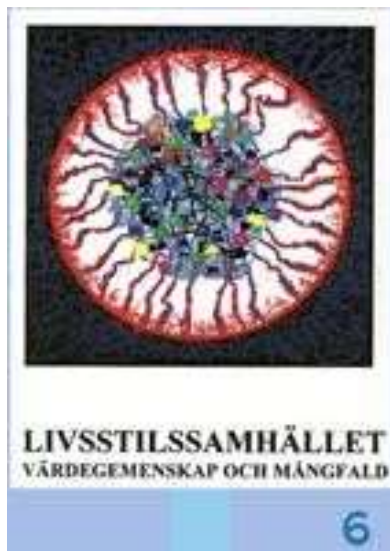
Parkens huvudsyfte är att verka som en generator för hållbar samhällsutveckling. Traditionella jobb inom industrin blir färre. Inom välfärdssektorn, konst- och kultur finns framtidens sysselsättningar. The Core är en kärnprocess som startar med konst och kulturinnovationer som föder embryon som stöds och utvecklas till att bli självständiga lönsamma verksamheter. Genom att inkludera välfärden i The Core kan dylika verksamheter stödjas för att kontinuerligt kunna upprätthålla full sysselsättning.

PROCESSKONST

Processkonst är en konstform där verkets budskap eller urform utvecklat från ett embryo förverkligas i en process under medverkan av uttolkare. Holistic Association Social Science Park (HASSP) utgör processkonstverk nr 41.

CENTRUM FÖR LIVSSTILSFORSKNING

Det effektiva rationella samhället eftersträvar automatiseringar och allt färre livsstilar för maximal vinst, som resulterar i allt färre arbeten och större utanförskap.

För ett hållbart samhälle krävs en annan strategi. Denna kan vara att tillvarata och utveckla våra sinnen.

En mångfald av livsstilar kan utvecklas och människans drömmar om självförverkligande kan uppfyllas. Ett livsstilssamhälle kan utvecklas som ger full sysselsättning.

SKULPTURPARK

Konsten och kulturen utgör en viktig del i en holistisk park.

En skulpturpark med aktuella verk med anknytning till samhällets utveckling stimulerar till innovationer. Den fria konsten ligger ofta före vetenskapen och öppnar upp för de mänskliga sinnena.

I en pulserande storstad behövs parker för kontemplation och eftertanke.

BASAR FÖR EMBRYON

Här lyfts medborgarnas idéer in i en atmosfär av entreprenörer och utvecklare samt kreativa för att vidareutvecklas av inkubatorer till fungerande verksamheter.

En ny "yngelplats" för framtidens affärsmän. En innovationernas marknadsplats där medborgarna kan delta i utvecklingen.

PRÅMAR FÖR ORGANISATIONER

För att kunna inrymma alla organisationer och institutioner inom området, som vill delta i den hållbara processen ska det finnas möjligheter att för låg hyra erhålla utrymme i pråm utmed någon av kajerna.

ELEMENTARIA

Ett grönt kreativitetscentrum för alla åldrar med hållbarhet i praktiken och som inspiration. En verksamhet som kan inrymma restaurang och butik med egenproducerad mat. Utrymmen för kulturaktiviteter och konferenser samt kunskapsspridning. Elementaria är arbetsnamnet på projektet.

Ett skyltfönster för befintliga kooperativ i regionen och inspiration för medborgarna.

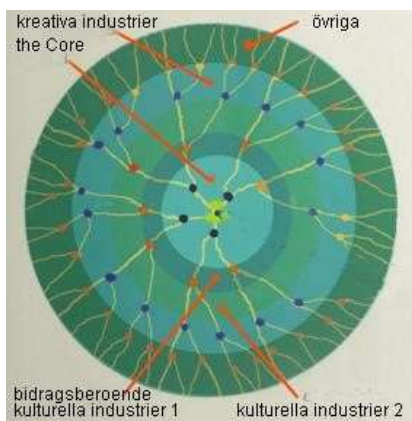

SPELCENTRUM

Spel som verktyg i samhällsplaneringen
Virtuell/reellt roligt och utvecklande spel för alla kategorier, utvecklas till ett kraftfullt verktyg för den hållbara stadsutvecklingen. Spel som kan utvecklas i det oändliga och visa vägar till hållbar utveckling för Göteborg och världen.

DIALOGLABYRINTER

Dialogmetoden som utarbetades under den första ombyggnadsperioden av de så kallade storskaliga bostadsområdena blev myndighetsstyrda. Dagens medborgardialoger har utvecklas men är inte tillräckliga. Dialogerna måste bli interaktiva. I så kallade dialoglabyrinter kan olika metoder utomhus i parkmiljö stimulera alla generationer till nya typer av interaktioner.

UTBILDNINGSANLÄGGNINGAR

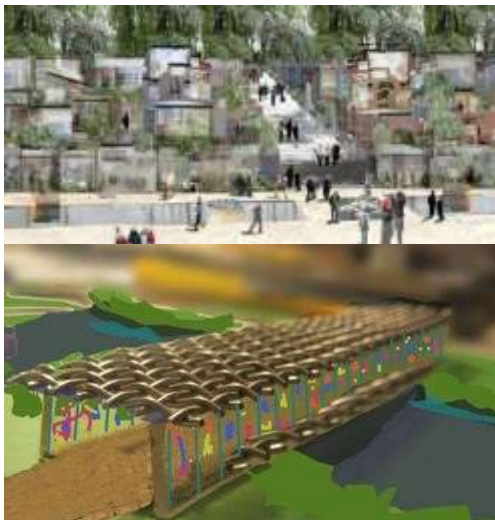

För samhällsutvecklare
För inkludering av nya och gamla medborgare
För innovationslaboratorier
För utveckling av samhällsbyggandets verktyg.
För utbildning av utländska gäster.

För alla generationer och former.
För bland annat KASAM, holism och salutogent
förhållningssätt ordnas lokaler.
En hel del av platsbyggeriets badkultur kan inordnas där
förutom gym av olika slag.

HÄLSOCENTRUM

Terrasser för intressentkiosker. Transporter och
biluppställningar sker under terrasserna.
Utmed klimatskyddade gångstråk ges utrymme att
i form av skyltfönster informera om företeelser
inom regionen som är samhällsutvecklande.

SKYLTFÖNSTER FÖR REGIONEN

INKLUDERINGSCENTRUM

Nya metoder testas och gamla förbättras för att alla
ska ges möjlighet att på kort tid inkluderas i
samhället och berika det.

Platsbyggeriets stadsodling utvecklas i såväl i en egen byggnad som i andra anläggningar i parken. ”Gröna” entréväningar och tak.

Centralbyggnadens ”torn” utformas som en vertikal park. Tornet ska inte bara vara självförsörjande på energi – det ska även bidra till att minska luftföroreningar.

MODULER FÖR KORTTIDSBOENDEN

För att uppleva kärnan kommer många att efterfråga billiga tillfälliga bostäder inom området. Tillgång till bostadsmoduler med varierande innehåll och sammansättning anordnas därför inom parkområdet

COLLABORATORY GÖTEBORG

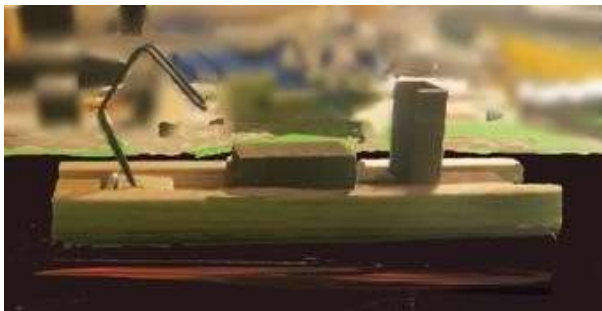
Collaboratory är nästa generations Maker utrymme, en remix av en innovationslabb och konst studio, för medskapande, forskning och utveckling, prototyper, experiment och innovation i skärningspunkten mellan teknik, konst, hantverk och design. Organisationen har fokus på spel, film och kommunikationsteknik, men är öppna för alla konstnärliga uttryck, och arbetar med både teknisk och social innovation.

EKOLOGISKT CENTRUM

Hela parken bygger på ekologiskt tänkande. För att få avsedd effekt är det viktigt att hänga med i utvecklingen och för varje åtgärd dra konsekvenserna. Såväl undervisningslokaler, laboratorier som utställningslokaler krävs. Hela bottenplanet utformas som en vind och regnskyddad park.

CENRALT KULTURHUS

En av Götaverkens dockor blir kulturhus. Förutom stadsdelarnas kulturhus som vänder sig till de lokala intressena krävs en central anläggning med inriktning på kärnfrågorna och balansen med övriga krafterna. Här kan frön från de lokala enheterna utvecklas till embryon som senare tas in i "The Core" och skapar morgondagens nya verksamheter.

MATCENTRUM

Forskningen kring mathållningen i växande städer kräver lokaler. Inom området behövs åtskilliga näringsställen som kräver en central distributionsanläggning. Botten våningen utformas som ett växthus för grödor för matlagning.

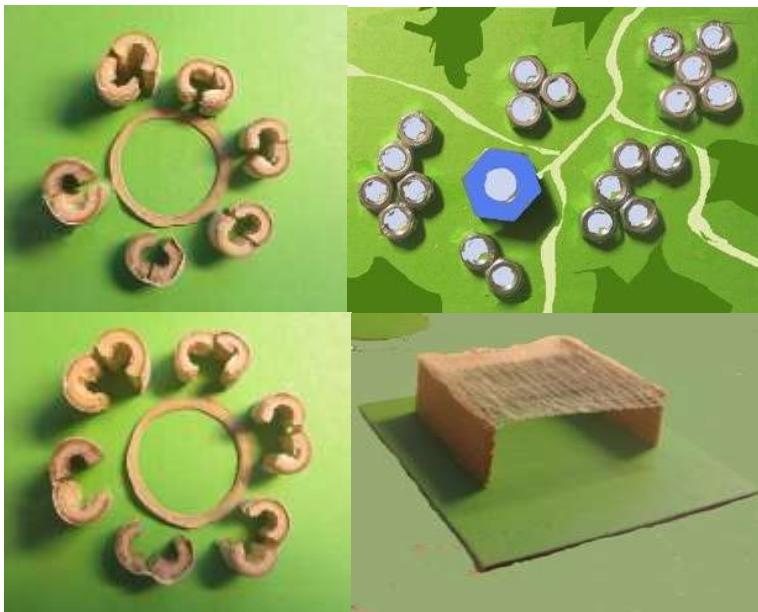

ÖVERKOMLIGA BOSTÄDER

För att få kärnan att fungera fullt ut krävs kontinuerlig utbildning om hur kärnfunktionerna ska samverka. Detta bostadsområde är ägnat dem som undervisar eller utbildas inom Frihamnen.

EXPERIMENTBOSTÄDER

Boenden i experimenthus till reducerad hyra.

Öppna eller slutna kvarter?

Byggmoduler med eller utan hjul med varierande innehåll som kan kopplas ihop i ett otal strukturer.

En tom modulenhet för eget nyttjande.

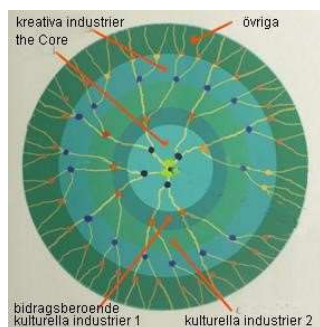
AMFIBIEFORDON

TILLGÄNGLIGHET

En HASSP-anläggning kräver tillgänglighet. Den planerade spårbundna kollektivtrafiken inom regionen sätter inte Frihamnen i centrum. Med amfibiefordon kan ett sådant syfte utvecklas, som kan angöra det spårbundna systemets hållplatser samt använda Göteborgs vattenvägar som genvägar.

BARNPERSPEKTIVET

I programmet för Frihamnen och i nuvarande innehåll i platsbygget utvecklas många idéer som kan föras in i verkligheten och i den jubileumspark som kan presenteras år 2021.

PLATSBYGGERIET

Mycket av det som kommer att testas inom platsbygget kan komma att leva vidare, som de är eller utvecklas i nya anläggningar. Tester och förslag samlas i en egen byggnad

VALUTOR

Som frihamn och innovationscentrum kommer sannolikt projekt att genomföras där olika former av lokal valutor testas för välfärdens bästa.

MELLANRUMS o KONSEKVENSTUDIER

Revirbildningar inom organisationer och kvartersbildningar inom den fysiska planeringen vållar problem och debatt.

Bristande konsekvensstudier av städers utveckling inom många områden motverkar uppkomsten av den goda medborgaranda som är en förutsättning för hållbar utveckling.

INKUBATORER

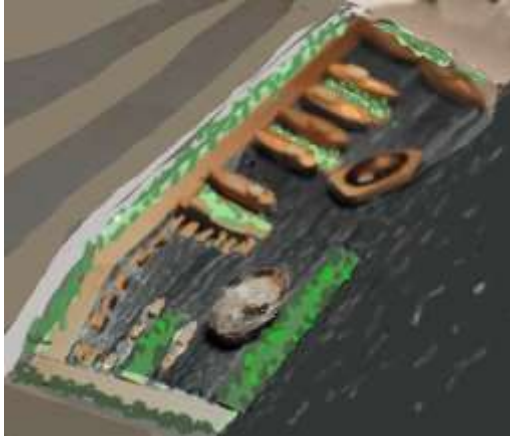
Inkubatorer av olika slag erfordras för att föra alla typer av embryon till självständigt fungerande verksamheter.

BEFINTLIGA BYGNADER

Vissa befintliga byggnader föreslår kommunen bör bevaras. Dess innehåll utreds under processens nästa skede.

NYTILLKOMNA

FISKHAMNEN

Fiskhamnen är idag outnyttjad. Den föreslås användas som hamn för fiskebåtar, galleribåtar, stadsbåtar, taxibåtar, båtpooler, hyrbåtar samt för så kallade lysbåtar.

Pirerna utformas breda och gröna. De befintliga hamnskjulen rustas upp och används som serviceverksamheter för ovan nämnda båttyper.

LYSBÅTAR

Lysbåt:

Båttypen är till för interaktiva möten mellan medborgare, medborgarorganisationer och samhällsutvecklare.

Dessa kan hyras och är rörliga mellan stads- och regiondelarna samt regionkärnan Frihamnen.

STADSBÅT

Kanalerna i Göteborg görs tillgängliga för nya typer av stadsbåtar, som kan vara såväl privata, taxi eller hyrbåtar. Befintliga varv utmed älven som Långedrag, Gothenius och Götaverken får en ny blomstringstid.

INTERAKTON

Varje stads och regiondel etablerar en interaktiv mötesplats som komplement till kommunens medborgarhus för interaktiva möten.

Delvis kärnverksamhet!

1.

Bad- och friluftspark

Parken får samma karaktär som Slottsskogen men med inriktning bad och sol. Den blir en central grön lunga vars kärnverksamhet för regionen inriktas på hälsoaspekter. Olika typer av bad arrangeras för att få parken attraktiv hela året om.

2.

Evenemangspark

Parken utformas som en pulserande park innehållande ett flertal arenor för olika evenemang samt ett stort antal restauranger, kaféer, nattklubbar och hotell.

3.

Marina

För att vidmakthålla Göteborg som en sjöfartsstad satsas stort på småbåtar i centrala Göteborg. Parken utformas därför som en Marina av hög kvalitet. Utrymme för begränsat friluftsliv och lugna oaser kan inrymmas. Amfibiefordon som binder ihop kollektivtrafiken över älven införs. Så mycket som möjligt av det befintliga Frihamnen bevaras.

4.

Frihamn och Fristad

Förutom att fungera efter kommunens intentioner som kärna ges speciella lättnader för parken från gällande lagar så att den kan få karaktär av en fristad för experimenterande och testning av allt, som inryms inom begreppet samhällsplanering. Den fungerar som en medborgarägd verksamhet vars produkter kan säljas på den öppna marknaden. Arbetskraften utgörs av deltagande medborgare som värnar en global hållbar utveckling. En egen valuta provas.

5.

Skyltfönster för regionen

Som regionens centrum är det viktigt att dess innehåll ger skäl för namnet. För att inrymma allt blir det som ett skyltfönster för verksamheter som är spridda inom hela regionkärnan. Parken blir som en reklampelare för regionen som lockar besökarna till besök.

6.

Test- och innovationspark

Parkens innehåll koncentreras till experimenterande och testning av allt. Basarer för embryon blir intressanta mötesplatser för entreprenörer och medborgare. Inkubatorer fångar upp embryon och hjälper till att utveckla dessa. För att bli effektiva etableras handelsskolor.

7.

The Core eller Kärnan

Parkens huvudsyfte är att fungera som en generator för hållbar samhällsutveckling. Traditionella sysselsättningar inom industrin blir allt färre. Inom välfärdssektorn, konst- och kultur finns framtidens sysselsättningar. The Core är en internationell beteckning på den process som startar med konst och kulturinnovationer som sedan förädlas till att bli halv- eller helt självständiga lönsamma verksamheter. Genom att inkludera hela välfärden i The Core kan denna på samma sätt generera nya lönsamma verksamheter som kontinuerligt skapar full sysselsättning.

